

A Kirchknopf-dosszié Budapesti történet, 1944

A második világháború magyarországi történetében nemcsak a nagypolitika szereplői lehetnek figyelemre érdemesek. Az újkori magyar történelem legbaljósabb időszakában, 1944-45 fordulóján a kisember hétköznapijai óhatatlanul is összefonódtak a háborús pusztítás következményeivel. Az ő történetük – egyfajta „történelem alulnézetben” – hozzájárul az események háttérében húzódó folyamatok megismeréséhez, a társadalom makroszintjén bekövetkezett változások értelmezéséhez. A Kirchknopf-dosszié nem a szokványos háborús regények alapján íródott, a jegyzőkönyvek rideg valóságtartalma meglehetősen forró és színes mozzanatokot ábrázol, mely minden bizonnyal felkelti a témával és a korszakkal behatóbban foglalkozók érdeklődését.

Kirchknopf Etelka vizsgálati ügye magában hordozza az 1945. utáni háborús és népellenes büntetőeljárások sok elemét.¹ Az iratanyag 1945 márciusa és 1947 májusa között készült dokumentumok másolati és másodlati példányaiból áll. Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárban fellelhető dosszié eredetileg harmadpéldány volt – mely csak a rendőrségi vizsgálat anyagát a népbírói ítéletet és az ún. irattári (maradvány) példányt tartalmazza – ezért a dossziében található dokumentumok hiányosak. Az első és másodpéldány a politikai rendőrségtől a népbírói ítéletre, majd a népbírói ítéletre került. Az iratok az 1944-es a nyilas puccs után lezajlott eseményeket taglalják. Az 1945-ben megalakult Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának Politikai Rendészeti Osztálya (PRO) a háborús bűncselekmények felderítését, valamint a háború idején elkövetett népellenes bűncselekmények kivizsgálását kapta feladatul. A szervezet már a kezdetektől a Magyar Kommunista Párt (MKP) irányítása alá került, ami alkalmat adhatott arra, hogy a bosszú, illetve a politikai „célszerűség” eszközeként a riválisokkal történő leszámolásban aktív szerepet játsszon.

Az 1945-ben indított ügyek többsége a háború alatt, elsősorban az 1944. október közepén hatalomra került nyilas rendszer által elkövetett atrocitások felderítésére szolgált. A háborús és népellenes bűncselekmények elkövetőivel kapcsolatban elsősorban a nyilas és más szélsőjobboldali pártokhoz, szervezetekhez tartozó aktivisták, vagy a németekkel együttműködő fegyveres és rendvédelmi feladatokat ellátó, a Szálasi-rendszerben kompromittált személyek ellen indítottak nyomozást. Az 1945-ben vizsgált ügyek egy részén ezért még nem érződik a későbbi perek fiktív-koncepciózus jellege (pl. Rajk-per), és a háborús büntetellel megvádolt személyek megalapozatlan gyanúsítása. A háborús és népellenes vád alapján indított eljárások persze lehetővé tették azt is, hogy a politikai nyomozó szervek olyan személyeket is meggyanúsítsanak, akik valamilyen módon az MKP útjában álltak. Kirchknopf Etel esetében azonban nem erről volt szó.

Az 1944. október 16-i nyilas hatalomátvétel után teljesen megszűnt a jogbiztonság. A németekkel szövetséges szélsőjobboldali koalíciót alkotó Szálasi-kormány a totális háborús mozgósítás érdekében az ország gazdasági és emberi erőforrásait kíméletlenül alárendelte a Harmadik Birodalom hadigépezetének. A politika nem garantálta többé az állampolgárok jog- és vagyonbiztonságát, egész társadalmi csoportokat (zsidók, cigányok) törvényen kívül helyezett és kiszolgáltatott a központi hatalomra „felesküdt” bandák garázdálkodásának. A hazai szélsőjobboldali irányzatok – mindenekeelőtt az uralkodó nyilasok – előszeretettel alkalmazták a fegyveres megfélemlítést a lakossággal szemben. Nyilaskeresztes karszalagot viseltek a hithű hungaristák, a régi nemzetiszocialista mozgalmárok, de a városi plebsz jelentékeny csoportjai is előszeretettel kivették a részüket a prédává vált ország kirablásából.

A gyorsan növekvő hungarista mozgalom főleg a nagyvárosokban, elsősorban Budapesten élő alsó néposztályokból (kispolgárság, alkalmazotti rétegek, munkások) és a deklasszált, lumpen elemekből rekrutálódott. A Szálasi-kormány értelmiségi politikusai mögött valójában egy amorf társadalmi bázison alapuló önmozgó képződmény, a modern kori ochlokrácia húzódott. A nyilas „entelektüellek” Hungarista Allamról szőtt ködös elképzelései a valóságban a „világnézeti karhatalom”, a Nemzeti Számonkérés Különítménye és a német biztonsági szolgálatok represszív terrorját jelentette. A „szebb

jövő” nemcsak a baloldaliakat, liberálisokat, zsidókat vagy a zsidóknak minősített embereket érintette, hanem a Horthy-éra nem egy politikai és társadalmi reprezentánsát, sőt egyszerű, jómódban élő polgárokat is létükben fenyegetett. Mindez a rablást, a gyilkosságokat, a tömeges letartóztatást, a deportálást és a mindenféle jogi és bírói ítélet nélküli kivégzéseket; az erőszak megannyi fajtáját jelenthette.

A Szálasi Ferenc nevéhez köthető államcsíny korántsem volt a Nyilaskeresztes Párt–Hungarista Mozgalom „egyszemélyes” műve. Az eseményekben jelentős szerepet játszott – a korábban az Imrédy Béla vezette Magyar Megújulási Párthoz lazán kötődő – Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség (KABSZ) több száz, frontot megjárt harcedzett tagja, akik aktivizálták magukat a főváros stratégiai pontjainak megszállásában, a fegyveres járőrözésben, igazoltatásban. A géppisztolyokkal és rohamkésekkel felszerelt, fekete nadrágot és sárga ingükön halálfejes karszalagot viselő „kabszosok” még a nyilasokban is félelmet keltettek, mert egységeik katonai szaktudásukat könyörtelen felsőbbrendűséggel párosították. Szálasi nem kis mértékben nekik – és nem a pártszolgálat gyűlevész csoportjainak – köszönhette hatalomra jutását, természetesen a német fegyverek biztosítéka mellett. A KABSZ-hoz tartozó különítmények a németek „ötödik hadoszlopaként” nemcsak a Lakatos-kormány ellen léptek fel, hanem a nyilasokkal szembeni arrogáns viselkedés is jellemezte őket.

A Szövetség ügyvezető igazgatója Dr. Ney Károly huszár főhadnagy SS (Schutzstaffel, Védosztag) Obersturmbahnführer, a nyilas hatalomátvétel után egy speciális egységet állított fel Halálfejes Légió néven. A KABSZ vezetőinek szándéka szerint a Légió a nyilasoktól független, jól kiképzett harccsoport szerepét kívánta volna betölteni, mely szimbólumaiban és szellemiségét tekintve is a német „Totenkopf” SS divízióhoz hasonlított. Az alakulat a diverziós felderítő tevékenységre specializálódott, mely a front mögötti partizán- és szabotázsakciókat is magában foglalta. A szélsőjobboldal – készülve a Lakatos-kormány elleni fegyveres fellépésre – 1944. szeptember 17-én pártközi megállapodást kötött, mely szerint az összes KABSZ alakulat a nyilasok fegyveres pártszolgálatára alá lett rendelve. Az egyezség vonatkozott a később felállított Légióra is, mely ezért formálisan a nyilasokhoz tartozott. A Budapesten több toborzóbázissal rendelkező szervezet a szélsőjobboldali pártok aktivistáinak gyűjtőhelyévé vált, de önkéntesei révén sok felbuzdult gimnazista is csatlakozott hozzájuk.² Az egység harci és megtorló tevékenységet egyaránt folytatott, és aktívan kivette a részét a zsidóüldözésekből. „Elitalakulatként” és parancsnokainak politikai elképzelései szerint kizárólag a német katonai érdekekre és az SS hadosztályok „kultikus felsőbbrendűségére” volt tekintettel. Nyílt németbarát, náci agitációjuk, valamint vezetőjük, Ney Károly hatalmi allűrjei kiváltották a nyilasok féltékenységét és a „nemzetvezető” bizalmatlanságát. Politikai döntés értelmében – valamint a további fegyveres összetűzéseket elkerülendő – az egységet 1944. november 16-án formálisan feloszlatták. Tagjai ezután nyilas különítményekhez vagy az SS-be léptek át.³

A háború utolsó szakaszában csak a nemzeti ellenállási mozgalom politikailag és társadalmi támogatottságát tekintve is igen heterogén, szigetszerű képződményei jelenthettek némi reményt az üldözöttek tömegeinek. Sokan voltak, kik életük kockáztatása árán segítettek a származásuk vagy meggyőződésük miatt bajba került honfitársaikon, vagy elszabotálták a hatalom által hozott törvények végrehajtását. A társadalom majd minden szegmenséből akadtak jobb érzésű emberek – olykor magas társadalmi státuszban, vagy egyenesen a fegyveres testületeknél – akik vállalták a cselekvést, akár a fegyveres harc révén is. Olyanokkal is találkozunk – a front közeledtével egyre többen – akik számításból vagy anyagi haszonszerzésből mentettek zsidókat. A fővárosban mindennaposá váltak a partizánok és a nyilasok közötti fegyveres összetűzések, miközben a szovjet Vörös Hadsereg hadosztályai Budapestet ostromolták.

A történet főhőse Kirchknopf Etelka, egy 17 éves nő, aki 1944 tavaszán asszisztensi állást vállalt Dr. Polányi Béla jó nevű fogorvosnál az előkelő városrésznek számító budapesti Lipótvárosban. Hamarosan azonban a munkakapcsolat bensőségessé vált és a lány a fogorvos bizalmasa, szeretője lett. Polányi doktor jól menő magánpraxisa mellett kiterjedt politikai és társadalmi ismeretséggel is rendelkezett, mely a

Nyilaskeresztes Párt - Hungarista Mozgalom vezetőjétől Szálasi Ferentől a kor ünnepelt színészdívján Karády Katalinon keresztül az ellenállókig terjedt.

A fogorvos a német megszállást követően lazán kapcsolódott a hazai antifasiszta csoportok illegális tevékenységéhez, szerepet játszott a zsidók megmentésében és külföldi diplomáciai menlevelekkel való ellátásukban. Ezek a Schutzpassok üzleti kapcsolatain keresztül kerültek az ellenálláshoz, ahol a menleveleket eljuttatták a rászorult személyekhez. A jól szervezett polgári ellenállás egyik összekötője, Lázin Ferenc kereskedő komoly segítőtársa volt Polányinak a zsidómentő vállalkozások lebonyolításában. Lázin részint maga finanszírozza az akciókat, részint olyan személyekkel tartott fenn kapcsolatot, akik anyagilag is érdekeltek voltak az üzletben. Polányi bekapcsolódását a mozgalomba egyaránt inspirálhatta az emberbaráti szándék és az anyaga haszonszerzés is.

A fogorvos biztonságban érezte magát a nyilasok 1944. október 16-i hatalomátvétele után, ezért nem szakította meg kapcsolatit az ellenállással. Kirchknopf Etel Polányi minden üzleti ügyéről tudott, így pontos értesülései lehettek a Lázinnal folytatott zsidómentő vállalkozásról is. Az asszisztens főnöke mellett intim viszonyt kezdett Dikán Lajos volt jugoszláv pilótával, aki 1932-ban kalandos körülmények között, egy katonai kisgéppel szökött Magyarországra. Dikán 1942–43-ban tartalékos őrmesterként szolgált a keleti fronton, majd leszerelését követően műszerészként dolgozott a Mátyásfüldi Repülőgépgyárban. Nem tudni pontosan, hogy mikor és milyen körülmények között ismerkedett meg Kirchknopf Etellel, de valószínűsíthető, hogy már a lány mutatta be Dikánt Polányinak még a nyilas hatalomátvétel előtt. Polányi – aki időközben tudomást szerzett Kirchknopf Etel és Dikán viszonyáról – kapott a férfi „rátermettségén” és több magán jellegű szolgáltatást kért tőle, majd megpróbálta felhasználni illegális mentőakcióinak intézésében. Kirchknopf Etel lebeszélte Dikánt arról, hogy Polányi veszélyes ügyeibe belemenjen, sőt a fogorvos ellen uszította újdonsült szeretőjét.

A nyilas puccs után Dikán Lajost a totális mozgósítás során újra behívták szolgálatra, ezúttal a Halálfejes Légión kötelékébe. Polányi ki akarta használni az őrmester frissen szerzett beosztását, az újdonsült légionárius azonban nem volt hajlandó segédkezni a fogorvos zsidómentő tevékenységében. Polányi ezért azzal próbálta megzsarolni, hogy a hatóságokat tájékoztatja a volt pilóta nem magyar származásáról. Erre Dikán, engedve a lány „kérésének”, elhatározta, hogy megakadályozza Polányit feljelentése megtételében.

Dikán Lajos kiharcolva az új rendszer adta lehetőségeket (a Halálfejes Légión budai toborzó bázisának szolgálatvezető őrmestere lett) saját kezűleg kiállított egy a Kémeri Nagy Imre⁴ lövészkülönítmény bélyegzőjével ellátott elfogatóparancsot Polányi Béla ellen. Légionárius társaival 1944. november 9-én⁵ este megjelent a zsidómentő főorvos Szent István körút 9. szám alatti lakásában. A fegyveresek a fogorvost elhurcolták a Halálfejes Légión kaszárnyájába, ahol kihallgatását a legbrutálisabb kegyetlenséggel hajtották végre, melyből maga Dikán Lajos is aktívan kivette a részét. A megkínzott fogorvos vallomása alapján másnap Lázin Ferencet is behozták, és hasonló módszerrel kérdezték ki az ellenállási mozgalomról és a zsidómentés körülményeiről. Lázin helyzetét súlyosbította az a körülmény, hogy megtalálták nála a svájci követséghez szóló ajánlást, a védett házak listáját, valamint 20 angol fontot. A kíméletlen fizikai bántalmazásoknak következtében a halálfejes verőlegények szinte minden „használható” információt kiszedtek a fogva tartottakból.

Mivel a Halálfejes Légión elsősorban kombattáns alakulat és nem rendőri szerv volt, ezért Dikánék 1944. november 11-én Polányit és Lázint a rájuk vonatkozó dokumentumokkal együtt átadták a nyilas rendőr-főkapitányságnak. Az ügygel a magyar hatóságok nem foglalkoztak, ezért az őrmester és beosztottjai másnap átkísérték az őrizeteseket a Sváb-hegyen lévő Melinda szállóba, ahol a német Gestapo főhadiszállása volt.⁶

Lázin Ferenc tanúvallomásából kiderült, hogy Dikán a birtokában lévő levelekből egy desifrizált szöveget „preparált”, ami azt a látszatot keltette, hogy a kereskedő összejátszott az oroszokkal. Ezt az SD (Sicherheitsdienst, Biztonsági Szolgálat) beosztottjai valószínűleg hamisítványként értékelték, mert a kémkedés gyanúja miatt

sem Lázint, sem Polányit nem hallgatták ki. A Gestapónál a zsidómentés fegyveresen végrehajtott akciói után szimatoltak, és mindkettőjüknek kilátásba helyezték, hogy másnap kivégzik őket.

A németek a Fő utcai fogházban a „rend ellen vétőket” közös cellába tették. Lázin Ferenc itt tudta meg barátjától, hogy ügyüket Kirchknopf Etel leplezte le, aki már korábban is „agent provocateurként” dolgozott a nyilasoknak, és „besúgásai miatt mintegy 15 ember került már fogságba.”⁷ Polányi azt is elmondta Lázinnak, hogy a lányt letartóztatásuk után többször látta az Olasz fasoron (1946-tól Malinovszkij, 1962-től Szilágyi Erzsébet fasor) lévő garnizonban, ahol szemmel láthatólag örült egykori főnöke és üzlettársa szenvedéseinek, és kitűnően érezte magát a halálfejesek társaságában. Egy hónappal elhurcoltatásuk után Lázint és Polányit felrakták arra a szállítmányra, melynek végső célja a sopronkőhidai büntetés-végrehajtási intézet volt.⁸

A fordulatot az ügyben Lázin Ferenc külső összeköttetései jelentették. Polányi fogolytársa elintézte, hogy a halálmenetből mindkettőjüket kivegyék és a Sváb-hegyen lévő belügyi objektumban, az ún. magyar Gestapo központjában helyezték el őket. A nyilas hatalomátvétel után újjászervezett Állambiztonsági Rendészeten ügyük intézését egy Homoki nevű detektív látta el, aki teljesen más hangnemben beszélt, mint az SS magyar és német pribékjei. A nyomozó segítségével az üzletember-ellenálló és a főorvos ügye kedvező fordulatot vett. Homoki a jegyzőkönyvből kivette a terhelő és súlyosbító adatokat, és becsempészte a gyanúsítottakat egy szabaduló csoportba. Lázin szerint a detektív álnevet használt, mivel a Hain Péter vezette politikai rendőrség beosztottjai között a neve nem szerepelt.⁹ Csodával határos megmenekülésük alighanem a rendszer erőszakos szervei között mutatkozó kaotikus állapotoknak, és a németeket végsőkéig kiszolgáló politikai rendőrség állományába beépült ellenállóknak volt köszönhető.

Szabadulásuk után Lázin Ferenc – okkal tartva attól, hogy otthonában keresni fogják – az ellenállás segítségével az ostrom végéig különböző lakásokban, és menedékhelyeken bujkált. Polányi – súlyos morfiumfüggősége miatt – Lázin figyelmeztetése ellenére még aznap hazament, és ezzel ismét veszélybe sodorta életét. Otthonában megdöbbenő látvány fogadta; távollétében volt szeretője betelepítette a Halálfejes Légió több tagját, és a házvezetőnő Molnár Teréz segítségével kifosztotta a lakást. Az összes mozdítható értéket, a drága fogorvosi felszerelést, és egyéb ingóságokat eladták, miközben Kirchknopf Etel testvére, Keiner Györgyné is beköltözött a lakásba. Polányi joggal vonta kérdőre asszisztensét, miután megtalálta azt a kézzel írott hirdetést, melyben a fogorvosi berendezéseket kínálják megvételre az egyik napilapban.

Az elárult fogorvos és „barátnője” ezután csúnyán összeveszett,¹⁰ aminek következtében Kirchknopf Etel felkereste Dikánt és tájékoztatta arról, hogy Polányi ismét szabadlábban van. A halálfejes őrmester nem késlekedhetett tovább, és elszánta magát, a végső megoldásra. Újból maga mellé vette kipróbált embereit és a fogorvos szabadulása napján este otthonában rátört Polányira. A későbbi jegyzőkönyvek tanúsága alapján az áldozat számíthatott arra, hogy „az új rendszer képviselői” ismét keresni fogják, ezért utasította házvezetőnőjét, hogy a lakás ajtaját biztonságosan zárja be. Molnár Teréz házvezetőnő, aki szintén részesült Polányi ingóságaiból, összejátszott Kirchknopf Etellel, és még aznap este nyitva „felejtette” a bejárati ajtót, így a „halálbrigád” könnyűszerrel hatolt be a lakásba.¹¹ A morfinista fogorvos semmiféle ellenállást nem tanúsítva engedelmeskedett a terrorcsapat akaratának. Az elhurcoltat ezután az óbudai Duna parton a különítmény egyik tagja, Szvincsák Miklós közvetlen közlőről agyonlőtte, és holttestét Dikán segítségével a vízbe dobta.

Közvetlenül Budapest ostroma előtt az áldozat húga, Szentléleky Sándorné Polányi Annie többször kereste bátyját. 1944. december közepén feljelentést is tett a nyilas irányítás alatt álló bűnügyi rendőrségen Kirchknopf Etel és testvére, Keiner Györgyné ellen a fogorvos ingóságainak elsikkasztása miatt. A feljelentés szerint a fogorvos asszisztensnője megfenyegette az egész Polányi családot, hogy elfogatja őket mint orosz kémeket és a „hatóságok” segítségével mindnyájukat kilakoltatja a lakásból. Kirchknopf Etelt és nővérét a detektívek őrizetbe vették, de néhány nappal ezután az idősebbik Kirchknopf testvért kiengedték. Polányi Béla volt munkatársa a Fiaalkorúak Bíróságára került, de a lányt 1944. december 25-én szintén szabadon engedték.¹² Másnap, december 26-án Dikán és szeretője – mivel az ostrom miatt már nem tudtak kimenekülni

a körülzárt Budapestről – újra megjelentek a fogorvos lakásán és ezúttal végérvényesen kifosztották azt. A harcok befejeztével az újjáalakult Magyar Államrendőrség Politikai Rendészeti Osztályán (PRO) a fogorvos asszisztensnőjét kihallgatták a halálfejes őrmester tevékenységével és Polányi doktor „eltűnésével” kapcsolatban. Kirchknopf Etelt a Polányi-gyilkosságban való bűnrészessége miatt a rendőrség azonnal őrizetbe vette. A lány azonban kijátszva az örök éberségét 1945. április 28-án megszökött az I. kerületi Rendőrkapitányság épületéből. Polányi Annie-t a fiataikorúak bírósága 1945. május 2-án tartandó tárgyalásra sértettként idézte Kirchknopf Etelka ügyében, mely a gyanúsított ismeretlen helyen való tartózkodása miatt eredménytelenül zajlott le. Az eljárás sikertelensége miatt a fogorvos testvére 1945. szeptember 1-én ismét feljelentést tett az immáron „demokratikus” politikai rendőrségen.

A történet ezután újabb fordulatot vett. A zsidómentő fogorvos feljelentőjét a magyar rendőri szervek már nem tudták elfogni, mivel a szökevényt több társával együtt az orosz katonai hatóságok „terrorista tevékenység” elkövetése miatt 1945 októberében letartóztatták. Történt ugyanis, hogy Kirchknopf Etel háború utáni „vőlegénye”, Horváth Zoltán 1945. szeptember 23-án Piskifürdőn meggyilkolt egy orosz tisztet. A Szovjetunió Katonai Törvényszékének ítélete alapján készült átirat szerint a csoport – melyben aktív szerepet játszott Kirchknopf Etel is – 1945-ben „a Magyarországon tartózkodó szovjet katonák ellen végrehajtandó terrorista cselekményeket tűzte ki célul maga elé.” Ennek eredményeként történt a Pivivárovy őrnagy – a szöveg szerint a budapesti szovjet katonai parancsnok helyettese – meggyilkolása.¹³ A szövevényes és politikailag meglehetősen zavaros ügy hátterében alighanem az állhatott, hogy a „menyasszony” valószínűsíthetően szeretője volt az orosz tisztnek. A féltékenységből elkövetett emberölést a „felszabadítók” terrorista akciónak minősítették és a magyar hatóságok segítségével az egész „háztömböt” előállították. A bajkeverő lányt az orosz katonai törvényszék halálra ítélte és 1946 elején a Szovjetunióba szállította. További sorsa ismeretlen. A magyar rendőri szervek az ügysző nem kaptak hozzáférést, ezért Kirchknopf Etelt a Polányi-gyilkosság miatt további kihallgatásoknak alávetni és felelősségre vonni nem tudták.

Dikán a fogorvos kivégzése után embereivel visszatért a Halálfejes Légiónak lakóhelyére, majd az ostrom alatt – továbbra is tartva a kapcsolatot szeretőjével – a Várba szorult be alakulatával. 1945. február elején egy osztag élén kitört az erődből, és a Rózsadombon megadta magát az oroszoknak. Később a ceglédi fogolytáborba került, majd 1945 nyarán szabadult tolmácsként, többek közt kiváló szláv nyelvtudásának köszönhetően. Tartalékos őrmesteri papírjai Nagy Vince névre szóltak, aki 1946 őszén szerelt le a demokratikus hadseregből. Mivel a PRO a háborús bűncselekménnyel gyanúsított tetteket állandó lakcímén nem találta, ezért ellene az Országos Belügyi Hírközponton keresztül elfogatóparancsot bocsátott ki.

A nyomozás eredményeként olyan információ jutott a hatóság birtokába, mely szerint az egykori SS légionárius álnéven a fővárosban bujkál. A szinte kizárólag az MKP befolyása alatt álló politikai rendőrség 1947 januárjában tudomást szerzett arról, hogy Dikán Vörös János és Nagy Vince néven a háború után vidéken rejtőzködött és eredeti szakmájában, villanyszerelőként helyezkedett el. Az információ alapján elképzelhető az is, hogy Polányi Béla gyilkosa más személyek ellen elkövetett erőszakos cselekményekben is részt vett, így az áldozatok neveit használja kilétének fedezeteként.¹⁴

Az őrmestert lebukató Drdiczky László feljelentésében beszámolt arról, hogy a háború után Vörös Jánosként megismert munkatársa azonos Dikán Lajossal, és azonos azzal a személlyel, akivel 1947 elején, Budapesten Nagy Vince néven találkozott. Dikán maga fedte fel kilétét Drdiczky előtt, nem sejtve ezzel, hogy bajba sodorhatja magát.

Az időközben Államvédelmi Osztályra (ÁVO) elkeresztelt politikai rendőrségen 1947. február 15-én felvett gyanúsított kihallgatásáról szóló jegyzőkönyvben Dikán részletes beismerő vallomást tett Polányi Béla elhurcolásáról, meggyilkolásának körülményeiről, önmaga és Kirchknopf Etel szerepéről. A volt légióst az ÁVO előterjesztésére 1947. február 20-án a népbíróság előzetes letartóztatásba helyezte. Dikánra – kihallgatása után nem egészen három hónap múlva – a Budapesti Népbíróság

aljas indokból elkövetett háborús bűntett elkövetése miatt a legsúlyosabb büntetést szabta ki. A jogerős halálos ítéletet még aznap, 1947. május 14-én végrehajtották.

A dokumentumok közreadásánál a helyesírási hibákat általában javítottam, így tettem a háború utáni politikai rendőrség írásbeliségének állapotát tükröző elírásokkal (pl. Gestappo, fogjok) is. A szövegben a Kirchknopf nevet sokszor „Kirchnopf” formában írták, melyet – néhány más személy- és utcanévhez hasonlóan – a következetesség miatt kijavítottam.

Dokumentumok

1. Kirchknopf Etelka kihallgatási jegyzőkönyve, 1945. április.

144/1945

Másolatok:

Kirchknopf Etelka
1927. Budapest
Brabant Józsa
Fogorvosi asszisztensnő
Bpest, X. Nyitra utca 7.

Dr. Polányi Bélánál voltam alkalmazásban 1944. V. 1-től, 1944. XII. 15-ig. Mint fogorvosi asszisztensnő voltam Polányi mellett, azonban az idők folyamán bizalmasa és munkatársa lettem Polányinak. Azalatt az idő alatt míg én alkalmazásban voltam Polányinál, az ő lakásán laktam. Tudomásom volt Polányi minden üzleti, személyes és egyéb ügyeiről. Munkám ellenszolgáltatásaképpen Polányi segítette az Édesanyámat, és nekem teljes ellátást biztosított. Polányi szoros kapcsolatot tartott fenn a Halálfejes Légióval és a Nyilaspárt vezetőivel.

A Halálfejes Légió budai laktanyájában Dikán Lajos SS törzsőrmester volt a vezető. Ehhez a társasághoz tartozott: Kiss Ervin, Szvincsák Miklós, Poprifcsák Miklós, Várkuti László.

Polányi és Dikán személyes kapcsolatot tartott fenn, evégből Dikán többször fennjárt Polányi lakásán. Polányi révén ismerkedtem meg Dikánnal. Többszöri találkozás után Dikán udvarolni kezdett nekem. Ezt Polányi rossznéven vette, mivel Ő is udvarolt. A későbbi időkben Polányi többször féltékenységi jeleneteket rendezett, sőt többször meg is fenyegetett. Emiatt én panaszkoztam Dikánnak, aki kijelentette, hogy megtorolja a rajtam esett sérelmeket. 1944. XI. hó 9-én Dikán utasítására emberei Polányit elvitték az Olasz fasor 51. alá. Itt néhány napig tartották Polányit, majd átadták a német Gestapónak.

Polányival üzleti kapcsolatot tartott fenn Lázin Ferenc. Őt csak látásból ismerem. Egy alkalommal fenn járt Polányinak a lakásán, Lázin, hogy üzleti megbeszélést folytassanak. Arról volt szó, hogy tekintve Polányi erős összeköttetését a nyilas vezetőkkel (Fiala¹⁵ személyes jóbarátja volt, valamint Szálasinak is barátja volt) eljuttasson svájci menleveleket letartóztatott zsidókhöz. Ezen a megbeszélésen én is jelen voltam. Egyébként is az összes ügyeit ismertem dr. Polányinak. Ezt a megbeszélést követően vitték el dr. Polányit, Dikán emberei, majd egy-két nap múlva Lázint is odavitték. Minkét esetben az én befolyásomra intézkedett Dikán törzsőrmester.

Többször jártam az Olasz fasor 51. alatt, ahova szabad bejárásom volt. (Itt volt a budai Halálfejes Légió laktanyája) Dikánnak köszönhettem, hogy az ottani állapotokról jóformán teljesen tudomásom volt. Ott láttam Polányinak jegyzőkönyvét és aktáit. Dikán kérdésére készségesen lediktáltam mindazok neveit, akiket már előzőleg Polányi is beadott. Ezek az egyének többnyire zsidók voltak, vagy legalábbis baloldaliak.

Tudomásom volt még a Gestapo Melinda utcai helységéről, ahol Polányi volt, ugyancsak tudtam a Gestapo Nagyajtai úti helységéről is, ahol egyszer én is voltam.

Vallomásomat az igazságnak megfelelően tettem és csak az igazat mondtam minden kényszer nélkül.

gyanúsított:
Kirchknopf Etelka

csop. vez.:
főcsoportvezető:

nyomozó:

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103752. 6-7. Keltezés és fejléc nélküli géppel írt másolat Kirchknopf Etel és egy azonosíthatatlan nevű nyomozó aláírásával.]

2. Jelentés Kirchknopf Etel őrizetes rendőrségi fogdából történő szökéséről, 1945. április 29.

M. kir. Rendőrség ... főkapitánysága
kapitánysága
kirendeltsége

szám
61. őrszoba

JELENTÉS

1945. év április hó 29-n.

I. ker. Kapitányság!

Jelentem, hogy 1945. évi április hó 28-án d. u. 4 órakor Devecseri József hiv. altiszt a politikai nyomozóktól négy politikai letartóztatott nőt elkért a hivatalok takarítására. Este 1/2 8 órakor Baranyai 3 József r. őrmesterrel a foglyokat számba vétettem. S megállapítottam, hogy a négy nő kivételével a foglyok megvannak. A négy dolgozó nőt később sem kapta meg, Baranyai őrmester Devecseritől, s azokat szám szerint átvenni nem tudta. Úgy látszik Devecseri mikor a nők a dolgukat már elvégezték, csak amúgy kíséret nélkül engedte őket szabadjukra. Devecseri állítása szerint 8 óráig takarítottak az őrizetes nők.

Ma 29-én reggel 7 órakor Rigó Móric rft. őrmesterrel a foglyokat ugyancsak számba vétettem, s akkor Rigó megállapította, hogy Kirchknopf Etel Budapesten 1927. évben született, anyja Brabant Józsa (lakik: X. ker. Nyitra út 7. szám) akit 1945. évi április 25-én d. e. 9 órakor hoztak be, valószínű a WC és a szabóműhelyen keresztül az utcai ablakon (melyen rács nincs) megszökött.

Ezen körülményt 29-én reggel 7 órakor közöltem Bottyán politikai nyomozóval, aki nyomban kerékpárra ült és a szökésben lévő nő lakására ment.

Hörömpöli István
rendőrtiszthelyettes

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 18. Géppel írt másodlat a Magyar Királyi Államrendőrség koronás címerével ellátott fejléces papíron, Hörömpöli István aláírásával.]

3. A Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályának jelentése Kirchknopf Etel kapcsolatairól, 1945. május 2.

MAGYAR ÁLLAMRENDRŐRSÉG BUDAPESTI FŐKAPITÁNYSÁGÁNAK
POLITIKAI ÉS RENDÉSZETI OSZTÁLYA

144/1945

Tárgy: Kirchknopf Etel kapcsolatot
tartott fenn a nyilasokkal
és a Halálfejes Légió tagjaival

DETEKTIV
JELENTÉS

Budapest, 1945. május 2-án.

Jelentem, hogy Kirchknopf Etel ügyében eljártam és a következőket állapítottam meg.

Kirchknopf Etel alkalmazásban állott Polányi Béla fogorvosnál. Ez a Polányi szoros összeköttetésben állott nyilas vezető körökkel. Kirchknopf Etel az idők folyamán bizalmasa is lett Polányinak, aki udvarolt is neki. Polányi minden ügyéről és minden dolgáról tudott. Egyik alkalommal, mikor Polányi egyik ismerőse, Lázin Ferenc arra kérte Polányit, hogy összeköttetései révén szabadítson ki egy néhány zsidó munkaszolgálatos ismerőseit, Kirchknopf Etel – akinek Polányi udvarlása mellett még egy másik udvarlója is volt: Dikán Lajos, a Halálfejes Légión törzsőrmestere – arra vette rá Dikánt, hogy vitesse el Polányit és Lázint.

Megállapításom szerint Kirchknopf Etel még több ízben is végzett ilyen „besúgásokat” a Halálfejes Légión részére és a német Gestapo szervezettel is összeköttetésben állott.

Kihallgatása alkalmával megállapítottam Kirchknopf Etelről, hogy egy rendkívül számító, alattomos, kétszínű, hazudozó teremtés fiatalsága ellenére, s emellett még romlott is.

1945. április 28-án a vizsgálati fogságból 19-20 óra között a kerületi kapitányság földszinten lévő WC-jéből, az ablakon keresztül leszökött. Erről a tényről egy rendőri jelentést mellékelek.

Figyelőlapokat kiállítottam és Kirchknopf Etel felderítésére nyomozást indítottam.

nyomozó

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 19. Géppel írt másodlat, a nyomozó olvashatatlan aláírásával.]

4. A Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályának jelentése Kirchknopf Etel és társai ügyében, 1945. október 23.

MAGYAR ÁLLAMRENDRŐRSÉG BUDAPESTI FŐKAPITÁNYSÁGÁNAK
POLITIKAI RENDÉSZETI OSZTÁLYA

18376/1945

B/4 csoport

Tárgy: Kirchknopf Etel és társai ügye

JELENTÉS

Budapest, 1945. évi október hó 23-án

Jelentem, hogy a 18376/1945. sz. aktával kapcsolatos ügyben a nyomozást lefolytatni nem tudtam, mivel nyomozásom megindulásának elején megállapítottam, hogy a gyanúsítottak Kirchknopf Etel és nővére Anna a VIII. ker. Sándor utca 16. sz. alatti orosz katonai ügyészségen vannak letartóztatva, egyik orosz őrnagy meggyilkolásának ügyével kapcsolatban.

Személyesen eljártam az orosz ügyészségen, hol engedélyt kértem nevezettek kihallgatására, azonban ezen kérésemet az ügyészség tolmácsa, egy magyarul beszélő orosz őrgy. megtagadta. Azzal a kijelentéssel, hogy tudomásuk van nekik is arról, hogy náluk letartóztatásban lévők ellen Osztályunkon is letartóztatás van folyamatban, Dr. Polányi Béla fogorvos elhurcoltatásával kapcsolatban. Tehát minden további nélkül ezen ügyben is lefolytatják az eljárást, így a feljelentésben szereplő Dikán Lajos szökésben lévő nyilas pártszolgálatos ellen is.

Ubrankovics Jánosnét, aki házvezetőnője volt Polányi fogorvosnak, s akiről feltehető, hogy tudott a fogorvos ellen elkövetett elhurcoltatásról, valamint feltehető az is, hogy Polányi ingóságából jogtalanul el is tulajdonított valamit, kihallgatni nem lehetett, mivel a megadott címen soha nem is lakott, jelenleg sem lakik. Dikán Lajos címére vonatkozólag ugyanez a helyzet, a megadott címen üres telkek vannak.

A gyanúsítottak édesanyját is beidézttem, aki elismeri azt, hogy leányai züllött, erkölcstelen életet éltek, minél fogva odahaza nála nem is lakhattak. Így fenti ügyben, valamint a Polányitól elrabolt holmikra vonatkozólag felvilágosítással szolgálni nem tud, tekintettel arra, hogy az ingóságokat és egyéb holmit nem az ő lakására vitték.

Fentiekre való tekintettel az ügy további nyomozást nem igényel. Nevezettek nálunk nyilvántartásba veendőek.

csop. vezető

nyomozó

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 20. Géppel írt másodlat, a csoportvezető és a nyomozó olvashatatlan aláírásával.]

5. Keiner Györgyné tanúvallomási jegyzőkönyve, 1946. május 6.

Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának
Politikai Rendészeti Osztálya
.....ker. kapitányság

8802/1. szám.
1945

Tanúvallomási jegyzőkönyv

Készült: Budapest 1946. év május hónap 6. napján Kirchknopf Etel gyanúsított elleni bűnügyben

Jelen vannak alulírottak

Az idézésre megjelent [...] tanút a nyomozás tárgyával a gyanúsítottak személyével megismertetem, figyelmeztetem, hogy köteles a legjobb tudomása és lelkiismerete szerint a tiszta és teljes valóságot vallani és hogy vallomását esetleg esküvel kell megerősítenie. Figyelmeztettem arra is, hogyha valótlanul vallana, a büntető törvénybe ütköző cselekményt követne el.

Ezután a tanú a többi tanúk távollétében a következőket vallja:

1. Neve: Keiner Györgyné
2. Születési ideje: 1922. év szeptember hó 25. nap.
3. Szülőhelye: Budapest
4. Lakóhelye: X. Nyitra u. 7. II. 27.
5. Családi állapota: férjhez
6. Vallása
7. Foglalkozása: tisztviselő
8. A terhelthez, valamint az ügyben egyébként érdekelthez való viszonya: érdektelen
9. Nem szenvedett-e kárt az eljárás tárgyául szolgáló bűncselekmény következtében: nem

(A B.P.¹⁶ 205. §-ában felsorolt egyének figyelmeztetendők, hogy nem kötelesek tanúságot tenni. Úgy a figyelmeztetést, mint a tanúnak erre tett nyilatkozatát jegyzőkönyvbe kell venni.)

Tanú a rokonsági kapcsolatok körülményeire való figyelmeztetés után a következőket adja elő:

Kirchknopf Etel, illetve a húgom vőlegénye Horváth Zoltán, 1945. szeptember 23-án féltékenységből agyonlőtt egy orosz őrnagyot és ennek következtében [őrizetbe vették] Horváth Zoltánt, a húgomat és engem.

Rajtunk kívül még behoztak egy lányt Tarnai Irént és két férfit, név szerint Poszlovszky Vilmost, és Major Ivánt, akiknek a pontos lakásaikat nem tudom. Mivel, hogy akkor Csillaghegyen laktunk, minket a csillaghegyi rendőri kirendeltség fogott el és 1945. október 6-án átadtak az orosz katonai parancsnokságnak, akik a Conti utcai katonai fogházba vittek. Kihallgatás után engem elengedtek. Tarnai Irént pedig 1946. február közepén engedték szabadlábra. A tárgyalás 1945. december 17-18-án tartott, akkor Kirchknopf Etelt és Major Ivánt halálra ítélték, Poszlovszky Vilmost pedig 10 évre ítélték.¹⁷ Engem a tárgyaláson, mint tanút hallgattak ki, az ítélet kihirdetésénél nem voltam jelen. A tárgyalás eredményét a Reviczky utcai 5. szám alatt lévő orosz katonai parancsnokságon tudtam meg. Tudomásom szerint őket a Conti utcából 1946. január 14-én vitték el, ezt Tarnai Iréntől hallottam ő akkor még bent volt. Azt, hogy hova vitték őket és, hogy életben vannak-e még azt nem tudom.

Előadni kívánom még, hogy én 1944. december havában mentem el lakni a Szent István körút 9. sz. házba, ahol akkor húgom is lakott, illetve dr. Polányinak a lakásába. Ekkor ott lakott egy Teréz, vagy Tercsi nevezetű házvezetőnő is. A húgomhoz feljárt akkor egy Dikán Lajos nevű aki halálfejes egyenruhába is járt. Tudomásom szerint a húgom amikor dr. Polányit elvitték a Svábhegyre a „Melinda” szállóba, a húgom ebédet hordott a részére.

Más előadni valóm nincs, tanúvallomásom büntetőjogi felelősségem tudatában tettem és azt elolvasás után helyben hagyólag aláírtam.

Kmft.

Gyimesi Lajos
nyomozó

Keiner Györgyné
tanú

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 8-9. Géppel írt másodlat Keiner Györgyné tanú és Gyimesi Lajos nyomozó aláírásával.]

6. A Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályának jelentése Kirchknopf Etel és Dikán Lajos ügyében, 1946. május 20.

MAGYAR ÁLLAMRENDŐRSÉG BUDAPESTI FŐKAPITÁNYSÁGÁNAK POLITIKAI RENDÉSZETI OSZTÁLYA

8802/1.1945.

Tárgy: Kirchknopf Etel és
Dikán Lajos ügye
9/I. szakcsoport.

JELENTÉS

Budapest, 1946. Május hó 20.

Jelentem, hogy Kirchknopf Etel (X. Nyitra u. 7.), Dikán Lajos (Árpád fejedelem út 27.) elleni ügyben a nyomozást lefolytattam. A kihallgatott tanúk és a lefolytatott környezettanulmányom során, a következőket állapítottam meg:

Kihallgattam Keiner Györgyné (X. Nyitra u. 7.), Fodor Vendel (X. Nyitra u. 7.), Molnár Teréz (V. Szent István krt. 9.) tanúkat.

A nyomozásom során bizonyítást nyert az, hogy Kirchknopf Etel 1944. őszén alkalmazásban volt dr. Polányi Bélánál, akivel szolgálati ideje alatt viszonyt is tartott fenn. Ugyancsak ezen idő alatt feljárt Kirchknopf Etelhez Dikán Lajos „SS” tiszt is, akivel

közben dr. Polányinak nézeteltérései voltak. Molnár Teréz, aki abban az időben takarításért ugyancsak ott lakott, azt állítja, hogy a felszabadulás után, mikor a lakásba visszament, megtalálta dr. Polányi nyilas igazolványát. Kirchknopf Etelt a rendőrség ezen ügyből kifolyóan 1945. tavaszán letartóztatta, ahonnan azonban megszökött. Ezután Csillaghegyen tartózkodott, ahol volt neki egy Horváth Zoltán nevű vőlegénye, de közben egy orosz tiszt is járt hozzá. Ez a Horváth agyonlőtte a tisztet, és ennek következtében 1945. októberében Kirchknopf Etelt, a vőlegényét és az Kirchknopf családot az oroszok elvitték az orosz parancsnokságra. Az anyját elengedték, a húga a tárgyalásig fogva volt, és csak a tárgyalás után engedték szabadlábra. Kirchknopf Etelt és Horváth Zoltánt pedig halálra ítélték, akiknek a sorsa azóta ismeretlen. Ezen tényeket igazolja Fodor Vendel tanú, aki egyben a Nyitra u. 7. számú ház házmegbízottja.

Dikán Lajos, aki a felszabadulás után eltűnt és az országban bujkál, de az is lehetséges, hogy Budapesten, mert az Árpád fej. úti házfelügyelőné szerint ő úgy hallotta, hogy a felesége már Pesten tartózkodik. Dikán Lajos személyi adatai a következők: szül: 1908. apja n. Dikán Sándor, anyja n. Zaksó Katalin, eszéki születésű, vall. r. k., fog. vill. műszerész. 170 cm, sovány barna haj, arca beesett sovány.

Kmft.

Keresztes Alajos r. ny. fhdgy.
csop. vezető

Gyimesi Lajos r. ny. alhdgy.¹⁸

Woittitz Endre r. ny. szds.
szakcsop. vezető

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 21. Géppel írt másodlat, Keresztes Alajos, Gyimesi Lajos és Woittitz Endre aláírásával.]

7. Dr. Polányi Dezsőné feljelentése Dikán Lajos és társai ellen, 1946. szeptember.

Az Oroszországból érkező hadifoglyok között van, vagy lesz:

DIKÁN LAJOS halálfejes főtörzsőrmester, aki az Olasz fasor 51. sz. alatt volt SS laktanyában szolgálatvezető volt és számtalan gyilkosság és rablógyilkosság kitervezője és közvetlen tettese; Számtalan áldozatot kínoztak ott meg a legkegyetlenebb módon és adták át azután a Gestapónak. Az egyik legveszedelmesebb nyilas rablóbanda feje és irányítója volt. Többek között közvetlen tettese a Doktor Polányi Béla főorvos volt Szent István körút 9. sz. alatti lakos meggyilkolásának is. Nevezett kb. 45 éves feltűnően kampósorrú, sápadt arcú középtermetű. Állítólag Kőbányán lakott és hozzátartozói is ott laknak. Nős. Ruzsin származású és perfektül beszél oroszul, így könnyen megtévesztheti az orosz hatóságokat és esetleg valamilyen módon oda befészkelődhet. Budán állítólag fogságba esett és a ceglédi fogolytáborban már szolgálatvezetőként működött. Közvetlen környezetéhez tartozott az a Kirchknopf Etel nevű kiskorú nő, aki a múlt évben több társával együtt, meggyilkolt és kirabolt egy orosz őrnagyot. Ez a nő volt egyik besúgója és tettestársa, állítólag a „menyasszonya”. Lehetséges, hogy hamis néven érkezik majd haza, mert az áldozatai személyazonossági igazolványát rendszeresen megtartották, és úgy ő, mint társai esetleg ezek irataival bujkálnak. A környezetéhez tartozott számos bandita közül a következők nevei ismeretesek:

VÁRKUTI László szakaszvezető. (Magyarosított nevű sváb.)

Állítólag a IX. kerületben lakott, de rokonsága Újpesten lakik.

Kiss Ervin halálfejes katona.

Ez utóbbiak lehet, hogy nem is estek fogságba és itthon vannak. Természetesen ezeken kívül még igen számos tagja volt ennek az elvetemült társaságnak. Ezek neveinek egy részét [tartalmazza] Kirchknopf Etel vallomása (1945 tavaszán) a Pauler utcai kapitányságon, mikor kihallgatták, de később onnét megszökött.

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 49-50. Géppel írt eredeti, tetején piros színű kézírással a következő szöveg olvasható: „feladó: Dr. Polányi Dezsőné XII. Hieronymi út 3.” Az irat alján bélyegzővel nyomott dátum: 1946. SZEPT.]

8. Lázin Ferenc tanúvallomási jegyzőkönyve, 1946. november 16.

Másolat.
3154/1946. szám.

Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya

Tanúvallomási jegyzőkönyv

Készült Budapesten 1946. év XI. hónap 16. napján gyanúsított Kirchknopf Etel elleni bűnügyben.

Jelen vannak alulírottak

Az idézésre megjelent [...] tanút a nyomozás tárgyával és a gyanúsítottak személyével megismerttettem, figyelmeztettem, hogy köteles legjobb tudomása és lelkiismerete szerint tiszta és teljes valóságot vallani és hogy vallomását esetleg esküvel kell megerősítenie. Figyelmeztettem arra is, hogy ha valótlanul vallana, a büntető törvénybe ütköző cselekményt követne el.

Ezután a tanú a többi tanúk távollétében a következőket vallja:

1. Neve: Lázin Ferenc
2. Születési ideje: 1889. év jan. hó. 8. nap.
3. Szülőhelye: Nyíregyháza
4. Lakóhelye: Alkotmány u.20.
5. Családi állapota: nőtlen
6. Foglalkozása: vállalati igazgató
7. A terhelthez, valamint az ügyben egyébként érdekelthez való viszonya:
8. Nem szenvedett-e kárt az eljárás tárgyául szolgáló bűncselekmény

következtében:

(A B.P. 205.§-ában felsorolt egyének figyelmeztetendőek, hogy nem kötelesek tanúságot tenni. Úgy a figyelmeztetést, mint a tanúnak erre tett nyilatkozatát jegyzőkönyvbe kell venni.)

Tanú a törvényes figyelmeztetés után előadja:

Kirchknopf Etelt 1944-ben ismertem meg dr. Polányi Béla rendelőjében (Bpest. Szent István krt.7. sz. alatt lakott) akinek asszisztensnője volt.

Dr. Polányi Bélát üzleti összeköttetéseimből kifolyólag ismertem, mivel nevezett hozzám, mint fogászati cikkek kereskedőjéhez gyakran bejárt. A Szálasi uralom alatt én finanszíroztam egy olyan irányú akciót, mely munkaszolgálatosok megmentésére irányult. Így kerültem dr. Polányival másfajta, privát összeköttetésbe, mivelhogy megígérte nekem, hogy összeköttetési révén segíteni tud munkaszolgálatosokon. Ennek során átadtam Polányinak névre szóló Schutzpassokat és 30.000 P-t. Ezeknek az iratoknak és az említett pénzüsszeg sorsáról nem tudok felvilágosítást adni részletesen, ugyanis nevezettet elfogták úgy, hogy azokat továbbítani nem tudta. Dr. Polányival tárgyalásaimat említett irányban az üzletemben és az ő lakásán folytattam. Dr. Polányi lakásán folytatott tárgyalás 1944. okt. végén történt. Ezen jelen volt Kirchknopf Etel is. Dr. Polányit 1944. november 6-án fogták el és a halálfejes légió Olasz faszor 51. sz. alatti helyiségbe vitték. 1944. november 9-én halálfejes légiósok letartóztattak engem is, olyan körülmények között, hogy a Vilmos császár út 62. sz. alatti házat, amelyben laktam, a halálfejes légiónak mintegy 30 embere körülvette, s engem elvittek. Az előállításomat végrehajtó egyének engem is az Olasz faszor 51. sz. alá vittek éjjel 2 óra körül.

Kihallgatásom említett épület III. emeletén azonnal megkezdődött. Kihallgatásomat abban az irányban folytatták, miként igyekeztem a munkaszolgálatosokat megmenteni, s azoknak a címei után érdeklődtek, akiket más úton már kihoztam, de ezeket nem árultam el. Súlyosbította helyzetemet az a körülmény, hogy megtaláltak nálam egy, a svájci követségre szóló ajánlást, valamint a védett házak listáját, s 20 angol fontot. Azt a noteszt, amelyben több menedékhely volt feltüntetve, illetve megmentette munkaszolgálatosok címe volt feltüntetve, még idejében sikerült magamtól eldobnom, úgy, hogy az nem került a halálfejesek kezeibe. Vallatásomkor Dikán Lajos halálfejes légió törzsőrmestere vezette a kihallgatást. Engem egy székre ültettek le, velem szemben állott Dikán 5 légiós társával együtt. Mellettem ült jobboldalról egy SS ruhába öltözött hivatásos bokszoló, aki Dikán intésére minden alkalommal, amikor szükséges volt, ököllel az arcomba vágott. Ennek során orrcsontom eltört, és hatalmas ajakrepedés keletkezett az arcomon, amelynek gyógyulása két hónap múlva következett be.

Miután kihallgatásomkor eredményt nem értek el, levittek a földszintre, ahol két fegyveres halálfejes Polányit őrizte, és mellé állítottak engem is. Később külön tettek minket, ebben az őrizetben másfél napig voltunk. Fogságom második napjának reggelén megjelent abban a helyiségben, ahol engem őriztek, Kirchknopf Etel, aki szemmel láthatólag örült, hogy mindketten borzalmasan össze vagyunk verve. Ezután a helyiséget elhagyta. Kihallgatva a minket őrző halálfejesek beszédét, tudomásomra jutott, hogy Kirchknopf Etel az éjszaka folyamán ott aludt az Olasz fasor 51. sz. alatt.

1944. november 11-én az államrendőrség politikai osztályára vittek el a Főkapitányságra, ahol ki sem hallgattak, hanem másnap újra visszaadtak Dikán Lajosnak, aki néhány halálfejessel együtt, Polányival együtt, a Sváb hegyi német Gestapóhoz (Melinda) vittek, ahol mint kémgyanúsok szerepeltünk. Itt Polányival együtt azonnal kihallgattak, azonban mindkettőnket külön szobában. Dikán a következő szavak kíséretében adott át minket a németeknek: „Na, itt majd elintézik magukat!” A szobában, ahol kihallgattak, két íróasztal volt. Mindkét íróasztalnál egy-egy Gestapo tiszt ült. Én az egyik íróasztalnál álltam. Itt abban az ügyben kérdeztek és vettek fel jkv-et, hogy a zsidómentést hogyan végeztem. Észrevettem, hogy a másik asztalon azok a levelek, s azok a fotókópia másolatok vannak kitervegetve, melyeket a Halálfejes légió tagjai elfogatásomkor lefoglaltak. Ezek a levelek német nyelven lettek írva, és Svájból érkeztek hozzám. A levelek mondataiban, illetve szavaiban egyes betűk alá voltak húzva miáltal, bár erről saját magam nem győződtem meg, egy deszifrizott szöveg tűnt elő. Nem tudtam másra következtetni, mint hogy Dikán Lajos még az Olasz fasori tartózkodásom alatt, mesterségesen preparálta leveleimet ilyen módon, hogy az ellenem emelt kémkedési gyanút alátámasszák. Ezekkel az iratokkal, illetve a fotókópiájjal az asztalon igen nagy munka folyt, s láttam, hogy a karján SD felirattal (Sicherheitsdienst) küldönc szaladgált. Valószínűleg különböző írásszakértőkkel vizsgáltatták felül. Kihallgatásomnál egy SS tolmács volt jelen. A tolmács szerepére nem volt szükség, mert magam is jól beszélek németül. Szerepe abban állott, hogy egy-egy ökölcsapással „lendítsen” a kihallgatás menetén. Kihallgatásom, amelynek során megígérték, hogy másnap kivégeznek, mintegy 3-4 órán keresztül tartott, érdekes azonban, hogy a kém kérdésre vonatkozólag nem hallgattak ki, sem akkor, sem a későbbiek folyamán. Kihallgatásom alatt Polányi dr. a másik szobában várakozott. Kihallgatását ugyanazok foganatosították, mint enyémet. Mikor az ő kihallgatási is befejeződött, az egyik német tiszt nekem azt mondta, hogy helyzetem súlyosabb, mint társamé, mert Polányi vallomása szerint az intuíció tőlem eredt, és arra irányult, hogy fegyveres segítséggel, mentsenek ki embereket. Kihallgatásunk után autón elvittek a Fő utcai fogházba, ahol a 219-es cellába kerültem társammal együtt.

A cellában csak ketten voltunk, így Polányi dr.-nak módjában állott, hogy a történetekről nekem beszámoljon. Ennek során a következőket tudtam meg:

Megtudtam, hogy ügyünket Kirchknopf Etel leplezte le, aki, amint említettem, Polányi lakásán folytatott megbeszélésen is jelen volt. Kirchknopf Etel ugyanis állítólagos menyasszonya volt Dikán Lajosnak, aki kihallgatásomat foganatosította. Azt is tudtomra adta, hogy a halálfejeseknél értesült arról, hogy Kirchknopf Etel állandó besúgásokkal foglalkozik, illetve agent provocateur, akinek besúgásai miatt mintegy 15 ember került

már fogságba. Többet ekkor nem tudtam meg. A Fő utcai fogházban kihallgatás nem történt.

1944. december 9-én transzportba állítottak, amelynek célja Sopronköhidára való szállítás volt. Külső összeköttetésem révén azonban sikerült elérni, hogy a menetből Polányival együtt kivettek, s ismét a Svábhegyre vittek fel, a magyar Gestapóhoz. Itt ügyem intézését Homoki nevű detektív (valószínűleg álnév volt, mert a neve a Hain csoport névsorában ismeretlen)¹⁹ végezte. Egészen szokatlan módon jóindulatot tanúsított velünk szemben, s az ő intenciói alapján felvett jegyzőkönyvből, a súlyosbító körülményeket saját maga hagyta ki. Ugyancsak az említett detektívnek köszönhető, hogy a fogságból mindketten ki tudtunk szabadulni, mivel egy szabaduló csoportba becsempészett minket.

Ettől kezdve több lakásban bujkáltam, s gondoskodtam arról is, hogy hozzátartozóim se tartózkodjanak lakásomon. Polányi dr-al azonban nem szakítottam meg a kontaktust. Figyelmeztettem, hogy ne tartózkodjon lakásán, ő azonban ennek ellenére hazatért. Nevezett ugyanis morfinista volt, s miután morfiumkészletét lakásán tartotta, elhatározta, hogy visszamegy. Szabadulásunkat követő napon felhívtam telefonon, s ott közölte velem, hogy Kirchknopf Etel távolléte alatt a halálfejeseket betelepítette a lakásba, kirabolták, s a fogorvosi felszerelést is eladásra kínálták a Függetlenség c. napilapban (december 13.). Megtalálta a hirdetés kéziratát Kirchknopf Etel kézírásával. Másnap felhívtam a lakását, ahol közölte velem, hogy Polányit aznap elvitte a Gestapo, mint később megtudtam a halálfejesek vitték el nevezettet.

A későbbiek folyamán is felhívtam Polányit lakásán, ahol házvezetőnője informált arról, hogy Kirchknopf Etel a lakást feltörte, s onnan újból ingóságokat vitt el.

Polányi második letartóztatása után egy nappal, engem is kerestek lakásomon halálfejesek, s ez alkalommal már hozzátartozóimat is el akarták vinni.

Vallomásomat önként tettem az igazságnak megfelelően.

Felvette:

Keresztes Lajos sk.

Lázin Ferenc sk.

Jegyzőkönyv, folytatólag felvéve 1947. febr. 12-én. Fenti vallomásomat teljes egészében fenntartom és a következőkkel egészítem ki:

Az Olasz fasor 51. sz. alatt történt kihallgatásom során, Dikán Lajos ügyemet teljes mértékben ismerte, sőt tudomása volt köztem és Polányi dr. között megtörtént bizalmas dolgokról és telefonbeszélgetésekről is, Dikán az Olasz fasor 51. sz. alatt német katonai egyenruhában teljesített szolgálatot, karján piros-fehér-zöld halálfejes karszalag volt.

Mást előadni nem kívánok. Vallomásom helyesen van felvéve, amelyet h. h. aláírok.

Kmft.

Vágó sk.
rendőrszázados

Lázin Ferenc sk.
vallomástevő

P. h.

A másolat hitelül:
Noéh Lívia r. i. alhdgy.

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 14-16. Géppel írt másolat, a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztályának körbélyegzőjével és Noéh Lívia rendőrségi írnok alhadnagy aláírásával.]

9. Molnár Teréz gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyve, 1946. november 20.

Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának
Politikai Rendészeti Osztálya²⁰

...ker. kapitányság

3154 szám

1946

Gyanúsított kihallgatásáról
Jegyzőkönyv

Készült, Budapest, 1946. évi november hónap 20. napján délelőtt (délután) ...órákor... gyanúsított Molnár Teréz kihallgatása alkalmával.

Jelen vannak: alulírottak.

[...] Az eljáró tisztviselő intézkedése folytán a kihallgatás mint hatósági tanuk jelenlétében teljesítetik, történik.

[...] Az előállított gyanúsított személyes viszonyaira nézve megkérdeztetvén előadja:

1. Családi neve (esetleg mellékneve): Molnár

Esetleges utóneve:

2. Utóneve (több utónév közül az, amelyen közönségesen szólítják, aláhúzandó): Teréz
(Férjes vagy özvegy nőknél férjük teljes neve is felveendő.)

3. Atyjának családi és utóneve: Molnár Imre

4. Anyjának családi és utóneve: Ecseri Erzsébet

5. Születés ideje: 1912. év március hó 16. nap.

[...]

Arra a kérdésre, hogy kíván-e valamit védelmére előadni, terhelt következőleg nyilatkozik:

1944. november 6-án Kirchknopf Etel dr. Polányi Béla asszisztensnője takarításért alkalmazott engem dr. Polányi Béla Szt. István krt. 9. szám alatt lévő lakásán és rendelőjén.

1944. november 9-én a déli órákban dr. Polányi szólt a velem vadházasságban lévő Ubrankovics Józsefnek,²¹ hogy az autójába szükséges benzin vásárlására menjen velem, illetve a lakásról segítse a garázsba szállítani a fent említett benzint. Dr. Polányit és házastársamat a garázsban általam ismeretlen személyek letartóztatták, és mindkettőjüket a Svábhegyre a „Gestapohoz” szállították fel. A „Gestapotól” házastársamat még aznap este elengedték, és egyben megtiltották neki, hogy bárkinek megmondja azt, hogy dr. Polányi hol tartózkodik. Dr. Polányi kb. egy hónap múlva jött vissza teljesen tönkrement állapotban, mert a Gestaponál rettenetesen bántalmazták. Dr. Polányi távollétében a fent említett asszisztensnő, a lakásra állandóan „SS” katonákat hozott fel, és nem törődött dr. Polányi édesanyjának tiltakozásával. Ezalatt az egy hónap alatt, Etel állandóan nagyobb értékeket vitt el dr. Polányi lakásáról. Dr. Polányi visszajövele után egy napig tartózkodott otthon, ezalatt az idő alatt Etel szintén a lakáson tartózkodott. Másnap esete én kb. nyolc óra tájban aludni mentem. Dr. Polányi ekkor még fent volt. Nekem lefekvés előtt azt mondta, hogy nyugodtan fekdjek csak le, majd ő az ajtó bezárását és általában mindent el fog intézni. Lefekvésem után rövid időre a lakásba ismeretlen emberek hatoltak be, és dr. Polányit elvitték magukkal. Én a szobámból a zajra nem mertem kijönni, csak az ajtóból néztem ki, és ott egy magyar katonaruhába öltözött embert láttam. Én nem mertem a katonák elmenetele után sem körülnézni, hanem reggelig az ágyban maradtam. Dr. Polányit többet azután nem láttam. Én december 26-ig a lakásban maradtam, csak azután mentem le a ház óvóhelyére.

A felszabadulás után dr. Polányi lakását Somlay Artúr színész kiigényelte, majd később én dr. Polányi bútorait igényeltem ki a magam részére. A feltett kérdésre válaszolva kijelentem: dr. Polányi bútorain kívül apróbb ingóságokat is vittem fel magamnak a jelenlegi lakásomba.

Egyben bejelent[en]i kívánom, hogy dr. Polányi lakásában volt egy nagyobb koffer, ezt én magamhoz vettem megőrzés végett. Ezen koffert, illetve annak tartalmát a

bűnügyi rendőrség egy házkutatás után lefoglalta, és az eredeti tulajdonosnak, Herceg Vilmosnének visszaadta.

Tagadom azt, hogy az Államvédelmi Osztályon az előttem felmutatott levél névaláírása az én kezemtől származik, és ennek bizonyítására kívánom felhozni, hogy nem vagyok törvényes felesége Ubrankovics Józsefnek, tehát nem én írtam a levelet alá.

Mást előadni nem kívánok, vallomásom helyesen van felvéve, és azt elolvasás után, minden kényszer nélkül írtam alá.

Molnár Teréz s. k.

Felvette:

Jegyzőkönyv folytatása:

Pótlólag még előadom, hogy Kirchknopf Etelhez másnap a hirdető irodából, egy számlát hoztak, amiért a főorvos úrral Etel nagyon összeveszett. A főorvos úr engem küldött rendőrért, a rendőr nem jött fel, hanem azt mondta, hogy jelentsük fel a kapitányságon. Ezek után a főorvos úr karon fogta Etát és elmentek a rendőrségre. A rendőrségen mi történt azt nem tudom. Délután tért vissza a főorvos úr a rendőrségtől, és még akkor este végleg elvitték a katonák, ahogy láttam magyarok voltak.

Molnár Teréz s. k.
gyanúsított:

Felvette:

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 35-37. Géppel írt másodlat a kihallgatást végző Keresztes Lajos aláírásával.]

10. A Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztály Népügyészégi Részlegének jelentése Molnár Teréz ügyében, 1946. december 18.

Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztály
Népügyészégi Részleg

3154/1946.

A. csoport

Tárgy: Molnár Teréz ügye

JELENTÉS

Budapest, 1946. december 18.

Jelentem, hogy dr. Szentlélek Sándorné feljelentése alapján Molnár Teréz népellenes bűntettel gyanúsított ügyében a nyomozást lefolytattam és a következőket állapítottam meg:

Molnár Teréz 1944. november 6-án takarításért költözött be dr. Polányi Béla fogorvos Bpest. Szent István krt. 9. sz. alatti lakására. A fenti címen lakott még Kirchknopf Etel is, aki mint dr. Polányi asszisztensnője szerepelt, evvel egy időben azonban bensőbb kapcsolatot tartott fenn dr. Polányival. Kirchknopf Etel 1944. november elején Dikán Lajos nyilas szeretőjén keresztül elvitette a német „Gestapoval” dr. Polányit, akit kb. egy hónapi fogság után, rettenetesen megkínzott állapotban, szabadon engedtek. Dr. Polányi szabadulása után azonnal visszatért lakására és ott észrevette, hogy értékeiből nagyon komoly értékű dolgok hiányoznak. Ekkor nagy veszekedés tört ki dr. Polányi és Kirchknopf Etel között, mert dr. Polányi nevezettet gyanúsította avval, hogy értékeit jogtalanul eltulajdonította. Aznap este Dikán Lajos újra elvitette dr. Polányit, akit ezután ismeretlen módon meggyilkoltak. A feljelentő állítása szerint a nyilasok azért tudtak akadálytalanul behatolni dr. Polányi lakásába, mert Molnár Teréz szándékosan nyitva hagyta az ajtón lévő „Yali” rendszerű biztosító zárat. A nyomozás során nem tudtam megnyugtató bizonyítékot szerezni arra nézve, hogy Molnár Teréz

hagyta-e nyitva a zárat, és ha ez meg is történt, nem találom bizonyíthatónak a szándékosságát.

A feljelentő állítása szerint dr. Polányi értékeinek elrablásában tevékeny szerepet játszott Molnár Teréz is. Ezt a nyomozás során nem sikerült bizonyítani, erősen feltételezhető azonban, hogy Molnár Teréz ténylegesen részt vett a rablásban. Az aktához csatoltam egy Kirchknopf Etel és Ubrankovics Jánosné aláírású levelet,²² melyet Budapest Székesfőváros Polgármesterének címeznek. Ebben a levélben nevezettek jelentik, hogy dr. Polányi jelenleg a német katonai hatóságok őrizetében van. Az Ubrankovics Jánosné aláírás egyezik Molnár Teréz írásával és tekintettel arra, hogy Molnár Teréz a nevezett Ubrankovicssal egy háztartásban él, bizonyított, hogy az aláírás tőle származik. Molnár Teréz tagadja, hogy a levelet aláírta volna, mert a levél bizonyíték arra nézve, hogy valamilyen formában részese dr. Polányi ellen indított hadjáratnak. Molnár Teréz ellen a bűnügyi osztály dr. Szentlélekyné feljelentése alapján a nyomozást lefolytatta és ez alkalommal több értéket meg is találtak Molnár Teréz lakásán. Mivel azonban dr. Szentlélekynének még több követelése van a gyanúsítottal szemben, szükségesnek tartanám az aktát esetleges nyomozás céljából a bűnügyi rendőrségnek megküldeni.

Kirchknopf Etelt a szovjet katonai bíróság egy szovjet őrgy. meggyilkolásában való részvétel miatt halálra ítélte, ezért a nyomozást ez irányban nem folytattam le.

Dikán Lajos jelenleg szökésben van, jelenleg körözés alatt 1946. VII. 1-től.

Keresztes Lajos rny. fhdgy.
főcsoportvezető. h.

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 43. Géppel írt másodlat Keresztes Lajos aláírásával.]

11. Dridiczky László feljelentése Dikán Lajos ellen, 1947. január 29.

T.

Magyar Államrendőrség Politikai Osztálya

Budapest

Dikán Lajos volt jugoszláv állampolgár ellen feljelentést teszek, aki saját bevallása szerint 1930. utáni években, mint pilóta egy jugoszláv repülőgéppel Magyarországra szökött. Mint Dikán Lajos az Erwil villamosági gyárnál dolgozott.

A második világháborúban német egyenruhában Buda védelmében az utolsó napig részt vett.

Nevezettet Vörös János néven 1944. őszén²³ Szendrő községben ismertem meg, ahol az Elektromos Ipari Kft-től volt a szendrői bánya távvezeték szereléséhez kiküldve. Nevezettel az elmúlt napokban újra találkoztam, mikor is kiderült, hogy jelenleg Nagy Vince néven szerepel. Ezen újabb névváltozás az alábbiakban részletesen felsorolt, általa előadottak szerint, vált szükségessé:

Dikán Lajos Vörös János néven a szendrői szénbányánál a távvezeték építését vezette. Én a bánya részéről, mint ellenőrző elektronikus vettem részt a munkában. Egyik alkalommal arra lettem figyelmes, hogy az egyik szerelő „János” megszólítására nem figyelt fel. Mikor három-négyszeres szólításra sem reagált, a szerelő (aki egyébként Gerencsér Pál Budapest, IX. Pipa u. 2-4. II. alatti lakos, Dikán sógora) „Lajos” néven szólította, amire rögtön reagált. Nekem ez azonnal feltűnt, s már akkor elhatároztam, hogy igyekezni fogok a bizalmába férkőzni, ami teljes mértékben sikerült is.

1945. decemberében Miskolcon jártam Vörös Jánossal együtt, ahol ő kissé ittas állapotban kérdésemre a következőket mondta el:

Elmondta, hogy ő tulajdonképpen álnéven szerepel, amit az tett szükségessé, hogy ő mint törzsőrmester a magyar hadseregben német egyenruhában teljesített szolgálatot, a Gestapo táborába bejáratos volt és onnan dr. Polányi fogorvos segítségével internált zsidókat szabadított ki anyagi ellenszolgáltatás ellenében. Dr. Polányit később a lakásáról elhurcolva embereivel a Duna parton agyonlőtte, vagy lövette. Vörös, illetve

Dikán állítása szerint azért, mert őt dr. Polányi a Gestapo-nál zsidószabadításért feljelentette és meg akarta mérgezni. Állítása szerint dr. Polányit Karády Katalin személyesen ismerte.

1945. február 12-én a vár eleste után Dikán Lajos fogságba esett és a ceglédi fogolytáborba került. Szláv származása révén jól beszélt oroszul, és így mint tolmács, a fogolytáborból rövidesen kiszabadult. Leszerelési jegye Dikán Lajos névre szól.

A Vörös János névre szóló iratokat ezután szerezte, mely emlékezetem szerint, Sükösdön lett kiállítva, tényleges koránál hét évvel fiatalabb születési idő megjelölésével, süködsi születési hellyel. Arra a kérdésre, hogy hogyan sikerült ezeket az iratokat megszerezni, pontos felvilágosítást nem adott.

Szendrőlől 1946. február 10-én az Elektrik céggel én is Budapestre jöttem, ahol egy ideig Vörös Jánossal együtt dolgoztam. 1946. május elején, azonban Vörös János hirtelen eltűnt, mert a politikai rendőrség kereste, névtelen feljelentésemre.²⁴

Az összeesküvés leleplezése után az a gondolatom támadt, hogy felkeresem Dikán Lajos sógorát, Gerencsér Pált, hogy érdeklődjem utána. Közölték, hogy Dikán ügye teljesen rendben van, és a főorvosnál mint villanyszerelő dolgozik, de azt nem mondták, hogy álnéven. Ezek után Gerencséréket többször meglátogattam, de sohase abban az időpontban, amint előre jelentettem. Feltevéssem nem csalt, mert f. hó 24-én de. Gerencséréknél Dikán Lajos nyitott ajtót.

Rövid beszélgetés után Gerencséréktől Dikánnal együtt távoztunk, és betértünk a Vámházzal szemben lévő kis vendéglőbe, ahol óvatosan rátértem a tárgyra, és megkérdeztem tőle, hogy hogy sikerült az ügyét rendezni. Erre iratokat vett elő, melyekből kitűnt, hogy jelenleg Nagy Vince néven szerepel. Iratai között van egy 1946. őszén kiállított leszerelési jegy, Nagy Vince tartalékos őrmester nevére kiállítva. Kötve hiszem, hogy Dikán Lajos a demokratikus hadseregben akár álnéven is szolgálatot teljesített volna!

Ezen észrevételemet, f. hó. 28-án már telefonon jelentettem Goda János MÁSZ²⁵ osztályvezető közvetítésével Száderszki rendőr ezredesnek.

Teljes tisztelettel
Dridinczky László
Bpest, VII. Garai u. 11. II.22.

Budapest, 1947. I. 29.

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 51-52. Géppel írt másodlat, alján Dridinczky László aláírása, mellette „1947 FEBR” bélyegzővel nyomott dátum. A lakáscím alatt piros ceruzával „Vágó” név szerepel. Alatta tollal írt kézírással a következő szöveg olvasható: „Dr. Gajzádó r. örgy.²⁶ úr! Soron kívül lefolytatni az eljárást. Az eredményről kérem referálni Száderszki r. ezr.²⁷ úrnak. Sürgős! I/31. Tímár²⁸]

12. Dr. Szentlélek Sándorné tanúvallomási jegyzőkönyve, 1947. február 10.

227/1-1947. szám.

Tanúvallomási jegyzőkönyv

Készült Budapest 1947. év február hónap 10. napján háborús büntettel gyanúsított Dikán Lajos elleni bűnügyében.

Jelen vannak alulírottak.

Az idézésre megjelent [...] tanút a nyomozás tárgyával és a gyanúsítottak személyével megismertettem, figyelmeztettem, hogy köteles a legjobb tudomása és lelkiismerete szerint a tiszta és teljes valóságot vallani és hogy vallomását esetleg esküvel kell megerősítenie. Figyelmeztettem arra is, hogyha valótlanul vallana, a büntető törvénybe ütköző cselekményt követne el.

Ezután a tanú a többi tanúk távollétében a következőket vallja:

1. Neve: dr. Szentléleki Sándorné
2. Születési ideje: 1893. Év június hó 19.
3. Szülőhelye: Homonna (Zemplén vm.)
4. Lakóhelye: Budapest, XII. Hieronymi u. 31. sz.
5. Családi állapota: elvált
6. Foglalkozása: htb.
7. A terhelthez, valamint az ügyben egyébként érdekelthez való viszonya: [...]
8. Nem szenvedett-e kárt az eljárás tárgyául szolgáló bűncselekmény következtében: [...]

(A B. P. 205. §-ában felsorolt egyének figyelmeztetendők, hogy nem kötelesek tanúságot tenni. Úgy a figyelmeztetést, mint a tanúnak erre tett nyilatkozatát, jegyzőkönyvbe kell venni.)

Bátyám, dr. Polányi Béla fogorvos V. Szt. István krt. 9. sz. alatt lakott. OTI főorvos volt, és hosszú éveken át folytatott jól menő praxist, aminek révén komoly vagyona tett szert. 1944 őszén alkalmazta asszisztensnőként Kirchknopf Etelt és ugyanakkor odaköltözött a lakásba az asszisztensnő nővére Keiner Györgyné. Az idők folyamán fivérem jó barátságba került Kirchknopf Etellel.

A nyilas uralom idején fivérem rendszeres foglalkozott emberbaráti szeretet által vezérelve, üldözöttek megmentésével és tagja volt az ellenállási mozgalom egy csoportjának. A Kirchknopf lányokhoz gyakran feljárt azoknak ismerőse Dikán Lajos. Dikán Lajos előttem ismeretlen német egyenruhában járkált a németek idején és valamilyen fegyveres alakulatnak volt a tagja. 1944. november elején valószínűleg anyagi érdekekből, de lehet az is, hogy Kirchknopf Etel iránti féltékenységből, zsidórejtegetés és Oroszországnak való kémkedés miatt, Dikán Lajos saját maga által kiállított elfogatóparanccsal, barátaival elhurcolta, és egy hónapig fogva tartotta, embertelenül megkínozta fivéremet. Kb. december közepén szabadult ki bátyám, amikor elmesélte nekem, hogy Dikán és társai napokon át verték, úgy, hogy csontpedést szenvedett, fogait teljesen kiverték, saját szememmel láttam, hogy a rajta lévő piszkos fehérenmű alvadtt vérrel volt tele.

1944. december 8-án jött haza fivérem és akkor könyörögtem neki édesanyámmal együtt, hogy ne tartózkodjon a lakásán, mert féltettük, hogy Dikán és társai újra el fogják rabolni. Fivérem ragaszkodott ahhoz, hogy otthon maradjon és mikor láttam, hogy szándékától eltéríteni nem tudom, arra kértem, hogy jól zárkozzon be, és őrizze meg az ajtón lévő biztonsági zár kulcsát. Fivérem erre kijelentette, hogy utasította a takarítónőjét, Molnár Terézt, hogy a lakást zárja le és oda senkit be ne engedjen. A felszabadulás után Molnár Teréz elmondta nekem, hogy bánja azt, hogy december hó 8-án, mikor másodszor jöttek fivéremért, este ½ 9 körül beengedte az elhurcolókat. Ugyanakkor közölte velem azt is, hogy Dikán és társa hurcolta el boldogult bátyámat. Dikán Lajos, a Kirchknopf lányok és Molnár Teréz együttesen teljesen kirabolták bátyám egész lakását. Ugyancsak eltűntek a bátyám lakásán őrzött idegen értéktárgyak is.

Fivérem elhurcolása után néhány nappal Szt. István krt-i lakásán voltam, amikor a lakásban csak Molnár Teréz tartózkodott. Egyszer csak csengett a telefon, Molnár Teréz vette fel a kagylót, de kihallatszott a telefonkagylóból, amely igen hangosan beszélt, hogy a vonal túlsó végén Dikán beszél. Molnár Teréz előttem szemmel láthatóan nagy zavarban volt. Rövid ideig beszélgettek, majd a kagylót letette. Molnár Teréz elismerte kérdéseimre, hogy valóban Dikánnal beszélt. Kérdéseimre, hogy mit beszélt Dikán, Molnár Teréz azt vallotta, hogy fivéremet a németeknek adták át, de további faggatásomra később azt a kijelentést tette, hogy Dikán azt mondta, hogy a „Dunába lőtték zsidóival együtt”.

Egyebet előadni nem kívánok, vallomásom büntetőjogi felelősségem tudatában, az igazságnak megfelelően tettem meg, elolvasás után hh. aláírtam.

Felvette:
Vágó r. szds.

dr. Szentléleky Sándorné
Polányi Annie tanú

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 58-59. Géppel írt másodlat Vágó Ödön és Szentlélekyné Polányi Annie aláírásával.]

13. Dikán Lajos gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyve, 1947. február 15.

127/1947. szám.

Gyanúsított kihallgatásáról
Jegyzőkönyv

Készült, Budapest, 1947. évi február hónap 15. Napján délelőtt (délután) [...] órakor [...] gyanúsított [...] kihallgatása alkalmával.

Jelen vannak: alulírottak

Az eljáró tisztviselő intézkedése folytán a kihallgatás [...] mint hatósági tanuk jelenlétében teljesítetik, történik.

Az előállított gyanúsított személyes viszonyaira nézve megkérdezettvén, előadja:

1. Családi neve (esetleg mellékneve): Dikán Lajos

Esetleges előbbi neve:

2. Utóneve (több utónév közül az, amelyen közönségesen szólítják, aláhúzandó):
(Férjes vagy özvegy nőknél férjük teljes neve is felveendő.)

3. Atyjának családi és utóneve: +Dikán Lajos

4. Anyjának családi és utóneve: +Jakso Katalin

5. Születési ideje: 1908. év március hó 29. nap.

[...]

Arra a kérdésre, hogy kíván-e valamit védelmére előadni, terhelt következőleg nyilatkozik:

Eszéken 1908-ban születtem, 1929 őszén hívtak be Jugoszláviában katonának a repülőkhöz. 1932 őszén nézeteltéremem volt az ottani parancsnokkal és okt. 5-én egy Bregeo 19-es kétüléses repülőgéppel Újvidéken szálltam fel és a gépet áthoztam Magyarországra és Pesterzsébeten, a Pacsirta telepen szálltam le. Ügyemben a magyar hatóságok vizsgálatot indítottak, és kb. 2 hónapig különböző szervek őrizetében voltam. Szabadlábba helyezésem után a Danuvia fegyvergyárba kerültem és ott mint üzemszerelő álltam alkalmazásban 1936-ig. Kilépésem után először a Ganz, majd az Erőátviteli és Világítási Rt. alkalmazásába kerültem.

1936. februárjában hat havi tényleges magyar katonai szolgálatra Debrecenbe a Bocskai István hajdú ezredhez vonultam be. 1941-ben ismét bevonultam és a Keleti hadszíntérre kerültem, ahol 1942 januárjáig Dnyetropetrovszk környékén teljesítettem szolgálatot. 1942. áprilisában ismét behívót kaptam, és a 101-es hadtáp zászlóaljhoz vonultam be. Kurszk környékén állomásoztunk, és itt ért emlékezetem [szerint az] 1943-as nagy orosz előrenyomulás. Alakulatommal fokozatosan vonultunk visszafelé. 1943. áprilisában értünk Lavotcne határállomásra. Innen hat hét múlva Kőrösmezőre vezényeltek, ahol 1943 őszén bekövetkezett leszerelésemig mint autó ellenőrző teljesítettem szolgálatot. Leszerelésem után az Erőátviteli Rt-nél, majd a Mátyásföldi Repülőgépgyárban dolgoztam. Emlékezetem szerint 1944 októberében a nyilasok hatalomátvétele után katonai behívót kaptam sas jelzéssel és a Hidegkúti úton lévő Bolyai-féle hadapródiskolába vonultam be. Itt a Halálfejes Légió egyik alakulata volt elhelyezve. Körülbelül két hétig lézengtem itt civilben, minden beosztás nélkül. Két hét múlva 1944. október végén, vagy november elején áthelyeztek az Olasz fasor 51. szám alatt lévő Halálfejes Légió toborzó helyére. Emlékezetem szerint, itt a parancsnok egy Bolhói²⁹ nevű gk. szds. volt, beosztottja pedig egy Bajai³⁰ nevű tüzér hadnagy. A többi tisztek neveire nem emlékszem vissza.

Itt kaptam egy német katona köpenyt és sapkát, alatta egy ún. Kabsz zsávolyruhát viseltem. Itt szereztem magamnak egy 9-es katonai szolgálati pisztolyt. Szolgálatvezetői őrmesteri beosztást kaptam. Feladatomban a raktár kezelése volt. Felszerelésnél ruhákat és fegyvereket adtam ki, a leszerelőktől pedig a kiadott ruhákat és fegyvereket visszavettem.

1944 nyarán ismertem meg egy barátom révén Kirchknopf Etelt, majd rajta keresztül dr. Polányi Béla Szent István krt. 9. szám alatt lakó fogorvost. Tudtam arról, hogy dr. Polányinak viszonya volt Kirchknopf Etellel. Később én is viszonyt kezdtem vele. Még 1944. késő nyarán azzal a kéréssel fordult hozzám dr. Polányi, hogy szerezzek valahonnan egy teherautót, abból a célból, hogy édesanyját és annak ingóságait Egerből Budapestre szállíthassa. Ezt egy Várkuti nevű barátom révén el is intéztem. Később több ízben találkoztam dr. Polányival és részben tőle, részben pedig Kirchknopf Eteltől megtudtam, hogy Polányi menteket zsidókat, azoktól pénzt és aranyat kap, jönnek is emberek a lakására, akik viszont Polányitól kapnak aranyat. Nem láttam tisztán az egész dolgot. Egy alkalommal, pontosan már nem emlékszem vissza, hogy mikor, mesélt valamit Polányi, hogy zsidókat kéne kiszabadítani és egy újpesti szövőgyárból, vagy raktárból, erre a célra 50 ezer pengőt fog kapni. Kirchknopf Etel figyelmeztetett, hogy veszélyesek Polányi ügyei, ne kapcsolódjak be. Később ebben az ügyben autót akart szerezni Polányi rajtam keresztül, és miután én nem vállalkoztam az akcióra, Polányi megfenyegetett azzal, hogy miután én nem vagyok magyar, fel fog jelenteni. Ettől megijedtem és elhatároztam, hogy megakadályozom azt, hogy Polányi nekem ártani tudjon. Kiállítottam 1944. nov. 9-én a saját kézírásommal egy letartóztatási parancsot, amit a Kémeri Nagy Imre lövészkülönítmény bélyegzőjével láttam el, magam mellé vettem Szvincsák Miklóst, Kiss Ervint, Poprifcsák Miklós légiósokat, elmentünk a Szent István krt. 9. sz. alá, Polányi lakására, és a felfegyverzett emberekkel együtt Polányit elvittük az Olasz fasor 51. szám alá. Itt megkezdtem Polányi kihallgatását, melybe később bekapcsolódott Bajai hdgy. is. Kihallgatása során elismerem, hogy több ízben tetteleg bántalmaztam, és ugyanúgy bántalmazták Polányit az ott lévő többi légiósok is. Dr. Polányi kihallgatása során sikerült kiszedni néhány nap után belőle, hogy a zsidómentésekben a segítőtársa egy Lázin nevű férfi, akit később szintén behoztunk az Olasz fasor 51. szám. alá. Lázin kihallgatásánál magam is részt vettem, de, hogy őt is ütöttem volna, arra nem emlékszem. Néhány napig voltak Polányi és Lázin nálunk és akkor gépkocsin átvittük őket az akkori nyilas főkapitányság épületébe. Átkísérésekor Bajai hdgy.-tól a két átkísért ügyére vonatkozó aktát kaptam, és őket írás ellenében hagytam ott.

Körülbelül egy hónap múlva Kirchknopf Eteltől megtudtam, hogy Polányi taxin hazaérkezett. Újra attól féltem, hogy a kiszabadult fogorvos ártani fog nekem. Elhatároztam, hogy dr. Polányi Bélát elintézem. Ismét magam mellé vettem Szvincsákot és Kiss Ervint és este 9 óra tájban lakására mentünk. A lakáshoz Kirchknopf Etel révén volt kulcsom, azonban emlékszem arra, hogy a lakás ajtaja belülről a szokástól eltérően nem volt bezárva. A felfegyverzett emberekkel Polányi szobájába mentünk és közöltem vele, hogy magunkkal visszük. Polányi nem tiltakozott, felkelt a szolnorról, öltözni kezdett és velünk jött. Mondtam, hogy vigyük át Budára. Átmentünk a Margit szigetről és elindultunk Óbuda felé. Mentünk a Duna parton felfelé, elhagytuk az Újlaki templomot, úgy emlékszem a Dunában valami uszoda van, és azután egy villanytelep. Egy parkhoz értünk ahol megállítottam a társaságot, és utasításomnak megfelelően Szvincsák Miklós közvetlenül a park mellett agyonlőtte dr. Polányit. Polányi beesett a vízbe, de úgy, hogy abból félig kilátszott. Mondtam, hogy csinálni kell valamit, és tartottam Szvincsák kezét – hogy a vízbe ne essen – amíg ő és Kiss Ervin az agyonlőtt embert a vízbe lökték. Ezután visszajöttünk a városba az Olasz fasor 51. szám alá.

Később garázmesteri beosztást kaptam, eleinte a Váci utca végén, a Szarka utcával szemben lévő garázsban teljesítettem szolgálatot. Majd Budapest ostromának végén – még mindig a Halálfejes Légió kötelékében – a Várba kerültem. Tíz vagy tizenegy emberrel február elején kitörtem a várból, átkeltünk a Rózsadombra és ott az orosz katonáknak megadtunk magunkat. Ceglédre kerültem fogolytáborba, majd 1945. nyarán kiszabadultam. Eleinte Vörös János, majd később Nagy Vince néven bujkáltam, mert tudtam, hogy eredeti nevemen köröznek.

Egyebet előadni nem kívánok, vallomásomat minden kényszer nélkül, önként az igazságnak megfelelően tettem, és elolvasás után írtam alá.

Kmft.

kihallgatásvez:

jegyzőkönyvvez:

gyanúsított:

Vágó r. szds

Jamlik Ibolya ri. alhdgy.

Dikán Lajos

Jegyzőkönyv folytatólag felvéve 1947. február 15-én.

Előadom még a következőket:

Emlékezetem szerint Lázint nem az én utasításomra állították elő, és nem emlékszem arra sem, hogy nevezettet kihallgatás során én tetteleg bántalmaztam volna.

1946. nyarán meg tudtam, hogy Szinyei Merse u. 11. sz. alatti lakásomon a rendőrség keresett és azután egy időre Kalocsa mellett lévő Dusnokra költöztem rokonaimhoz.

Egyebet előadni nem tudok, vallomásomat önként, minden kényszer nélkül tettem és azt felolvasás után hh. aláírom.

Kmft.

kihallgatásvez:

Vágó r. szds.

jegyzőkönyvvez:

Jamlik Ibolya ri. alhdgy.

gyanúsított:

Dikán Lajos

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 54-57. Géppel írt másodlat Vágó Ödön, Jamlik Ibolya és Dikán Lajos aláírásával.]

14. A Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztályának jelentése Dikán Lajos ügyében, 1947. február 15.

Magyar Államrendőrség
Államvédelmi Osztálya

Tárgy: Dikán Lajos ügye

727/1947.

Jelentés

Budapest, 1947. február 15-én.

Bizalmas úton arról értesültünk, hogy az Osztályunk által körözött Dikán Lajos, aki alaposan gyanúsítható Dr. Polányi Béla fogorvos meggyilkolásával, Nagy Vince álnév alatt Budapesten bujkál. A beérkezett adat alapján, sikerült Dikán Lajost elfogni, aki első kihallgatása után elismerte, hogy tagja volt a Halálfejes Légiónak és valóban ő hurcolta el és végeztette ki társaival Dr. Polányit. Beismerő vallomása után Dikánt őrizetbe vettem.

Az ügyben lefolytatott nyomozás során megállapítottam, hogy Dikán Lajos 1944. nyarán megismerkedett Kirchknopf Etel fogorvosi asszisztensnővel, aki annak idején Polányi barátnője volt. Nevezetett később, miután részes volt egy orosz őrnagy meggyilkolásában, az illetékes orosz hatóságok őrizetbe vették és halálra ítélték. Kirchknopf Etelen keresztül ismerkedett meg a gyanúsított Dr. Polányi Bélával. Rövid ismeretség után Polányi segítségül hívta üldözött zsidók kiszabadításához. Dikán ezt megtagadta. Ebben az időben már a Halálfejes Légiónak őrmestere volt. 1944. november 9-én, részben féltékenységből részben talán félelemből – mert Polányinak tudomása volt arról, hogy Dikán nem magyar állampolgár – saját kezűleg kiállított és az ügyirathoz csatolt letartóztatási paranccsal³¹ a Halálfejes Légiónak Olasz faszor 51. szám alatti laktanyájába állították elő. Itt Polányit, mint később kiderült és amit a gyanúsított is beismert megkínózták, majd zsidómentés vádjával a nyilas rendőrségnek adták át. Egy hónap múlva szabadult ki Dr. Polányi a Gestapo fogságából – ahová időközben átkerült. Még ugyanazon a napon újra elvitte társaival Dikán az áldozatot. Az óbudai Dunaparton egy Szvincsák Miklós nevű légiós az áldozatot agyonlőtte és Dikán segítségével a Dunába dobták.

Tanúként kihallgattam Dridiczki László budapesti lakost, Dikán feljelentőjét, akinek a gyanúsított a múltját megfelelően elmondta. Kihallgattam továbbá,

Lázin Ferenc budapesti (Alkotmány u. 20.) lakost, vallomásában előadta, hogy Dr. Polányival együtt végezte a zsidó mentéseket és a Halálfejes Légiónak által foganatosított előállítására és kihallgatására alkalmával Dikán őrmester is ott volt.

Dr. Szentlélek Sándorné, Polányi nővére vallomásaiban fivéréntől kapott értesítés szerint, olyan értelmű vallomást tett, hogy Polányi elhurcolója Dikán Lajos volt. Vallomása kiterjed Polányi első fogsága utáni egészségi állapotára, amely szerint az áldozat fogait kiverték és csontrepedést kapott. Csatolom az ügyben 1945. április 28-án felvett Kirchknopf Etel-féle gyanúsított jegyzőkönyv eredeti példányát,³² amely Polányi és Dikán kapcsolatát világítja meg. Ugyancsak idezárom Molnár Teréz férjhez Ubrankovics Jánosné tanúvallomását, amiből kitűnik, hogy Polányi elhurcolója Dikán Lajos volt. Véleményem szerint Molnár Teréz összejátszott Dikánékkal abban – amit Dikán vallomása is alátámaszt – hogy 1944. november 9-én³³ szándékosan nyitva hagyta Dr. Polányi lakásának ajtaját és megkönnyítette a gyilkosok munkáját. Nevezett – miután súlyos beteg és kórházi ápolás alatt áll – kihallgatni nem állott módomban. Ügyét a tárgyalás során feltétlenül tisztázni kell. Dikán 1929–1932-ig jugoszláv katona volt, amikor egy, a Jugoszláv állam tulajdonát képező repülőgépen átrepült Magyarországra és Budapest mellett szállt le. Attól kezdve Magyarországon él.

Vágó Ödön r. szds.³⁴

Mellékletek:³⁵

Dr. Polányi Béla fényképe,
Dikán Lajos által aláírt 1944. nov. 9-én kelt Dr. Polányi-féle letartóztatási parancs,
Dikán Lajos Kirchknopf Etelhez írt kelet nélküli levele,
A „Magyarország” c. lap 1944. dec. 11-i kivágott lap példánya, amelyen Dr. Polányi rendelőjét eladásra hirdetik.

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 61-62. Géppel írt másodlat Vágó Ödön aláírásával.]

15. A Budapesti Népbíróság jogerős ítélete Dikán Lajos ügyében, 1947. május 14.

Nb. VI. 1135/1947/3. A budapesti népbíróságtól 1947. évi május 14-én

A Magyar Köztársaság Nevében!

A budapesti népbíróság háborús bűntett miatt Dikán Lajos ellen indított bűnügyben a budapesti népügyészség Nü. 990/1947. számú vádirata folytán az alulírott napon tartott bűnvádi főtárgyalás alapján meghozta a következő

ítéletet.

A népbíróság Dikán Lajos vádlottat, aki 1908. március 29.-én Eszéken született, budapesti (XI. Bercsényi u. 50. sz.) lakos, elvált, villanyszerelő, katona volt, tartalékos őrmester, 4 polgárit végzett, vagyontalan, egy gyermek atyja, magyar anyanyelvű és állampolgár, apja: Sándor, anyja: Jaksó Katalin, 1947. február 20 óta előzetes letartóztatásban van, bűnösnek mondja ki az Nbr. 11. §. 5. pontjába ütköző háborús bűntettben és ezért őt az Nbr. 12. §. a. pontja 3. §. 8. pontja alapján halálra, mint főbüntetésre és 10 évi politikai jogvesztésre, mint mellékbüntetésre ítéli.

Amennyiben az ítélet kegyelem folytán határozott tartamú szabadságvesztés büntetésre változtatnák át, úgy abból az előzetes letartóztatással kettő hónapot és 24 napot kitöltöttek nyilvánítatik.

Vádlott köteles a Bp. 480. §-a bűnügyi költséget az államkincstárnak megtéríteni, ezt azonban a bíróság behajthatatlannak nyilvánítja.

Az ítéletet az Nbr. 52. §. és azt kiegészítő jogszabályokban felsoroltakkal közölni kell.

Indokok:

A népbíróság a főtárgyalás adataiból, Dridiczki László, Lázin Ferenc, dr. Szentlélek Sándorné és Molnár Teréz tanúk vallomásából, valamint a főtárgyaláson ismertetett iratok tartalmából, a következő tényállást állapítja meg:

Dikán Lajos 1944. év október havában a Szálasi puccs után a Kémeri Nagy Imre lövész különítmény ún. halálfejes alakulatánál, mint szolgálatvezető őrmester teljesített szolgálatot. 1944. november 9-én elfogatóparancsot készített dr. Polányi Béla budapesti lakos ellen, melynek alapján nevezett maga a vádlott tartóztatta le, és vitte be a halálfejes légió helyiségébe, hol Polányi Bélát súlyosan megkínozták. Ezután Polányi Bélát a Gestapóhoz kísérte át, hol a letartóztatottat egy hónapig fogva tartották, mely idő alatt a vádlott Polányi lakásán annak asszisztensnőjével együtt élt. Polányi Béla kiszabadulása után, még annak kiszabadulása napján, 1944. december 8-án, vagy 9-én este a vádlott ismét letartóztatta Polányi Bélát, akinek azóta nyoma veszett, mert a vádlott Polányi Bélát a letartóztatást foganatosító ismeretlen társával együtt még aznap éjjel a budai Dunaparton meggyilkolta és holttestét a Dunába dobta.

A népügyészség által az Nbr. 13. §. 3.³⁶ és a 11. §. 5. pontja³⁷ szerint minősített fenti cselekmények a népbíróság szerint egységbe olvadnak és egységesen minősítendők az Nbr. 11. §. 5. pontja szerint. A népbíróság ezért a vádlott bűnösségét annak megfelelően állapította meg. A népbíróság a legsúlyosabb büntetés kiszabását találta indokoltnak, mert a vádlott a cselekményét aljas indokból, azért követte el, hogy áldozatát kirabolhassa, amit a vádlott asszisztensnőjével együtt meg is tett.

Enyhítő körülményeket a népbíróság nem észlelt. Mindezek alapján a rendelkező rész szerint kellett határozni.

Budapest 1947. évi május hó 14.

Dr. Aradi István sk. tv. bíró

László Lajosné sk.

Dr. Kovács Jenő sk.

Dr. Zilzer Arnold sk.

Cicutti József sk.

Radó Ilona sk.

Az ítélet jogerős és végrehajtható.³⁸ dr. Aradi István sk. tv.

[ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 77. Géppel írt másodlat, a jobb alsó és felső szélén a Budapesti Népbíróság körbélyegzőjével.]

¹ Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában (ÁBTL) található iratokról lásd: Soós Mihály: A háborús és népellenes büntettek feltárásának forrásai a Történeti Levéltárban. In: *Trezor 3. Az átmenet évkönyve 2003*. Szerk. Gyarmati György. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2004. 81–106. A tanulmány részletesen kitér az 1945-ben keletkezett vizsgálati dossziék tartalmi és formai ismérveire, a háborús és népellenes bűncselekményekkel gyanúsított személyekkel kapcsolatos eljárásokra. Uo. 90–99.

² ÁBTL 2. 1. VII/3. és VII/3/1.

³ ÁBTL 4. 1. A-1127

⁴ Kémeri Nagy Imre tartalékos főhadnagy, szélsőjobboldali agitátor és „akcióhős”. Rendszerellenes tevékenysége miatt többször előállították. 1938–39-ben a Rongyos Gárda tagja, majd 1939–1940 folyamán önkéntesként a finnek oldalán harcolt a szovjetek ellen. A VKF/2 szovjetellenes hírszerző vonalon alkalmazta és a KOFFA-2 (Központi Hírszerző-offenzív Alosztály) beszerző tisztjeként egy különítmény élén 1941-ben az orosz fronton partizánvadász tevékenységet folytatott. Egyes adatok szerint megsebesült, majd 1942 tavaszán egy varsói kórházban meghalt. Ugyanakkor neve szerepel a Történeti Levéltárban található iratokban, a Szovjetunióban hadifogságban lévő személyek között. A nevével fémjelezett különítmény a KABSZ-hoz majd a Halálfejes Légióhoz tartozott.

⁵ A vallomások az időpontok tekintetében ellenmondások, Lázin Ferenc szerint Polányit 1944. november 6-án, őt pedig november 9-én vitték el Dikánék.

⁶ A jegyzőkönyvek alapján csak vélelmezhető, hogy a gyanúsítottakat a Gestapo hallgatta ki. 1944 végén Magyarországon biztonsági feladatra (politikai hírszerzés, elhárítás, rendőri akciók stb.) több, párhuzamosan működő náci hivatal is szakosodott.

⁷ Lásd 8. dokumentum. Egyéb dokumentum vagy adat nem támasztja alá, hogy Kirchknopf Etel más esetekben is a nyilas szervek informátora lett volna.

⁸ A dátum a vizsgálati anyag alapján lehet december 8-a is.

⁹ A Történeti Levéltárban található iratok alapján Homoki János a német megszállásig a BRFK Bűnügyi Osztályán dolgozott, majd a magyar Gestapóhoz, az országos hatáskörű Állambiztonsági Rendészethez került, kommunista elhárítási vonalra. Egy dokumentum szerint a Szálasi-puccs után kényszervallatással próbálta rábírní a bűncselekmény elismerésére azt a zsidó származású személyt, akit az 1944. december 3-án a Városi Színházban elkövetett nyilas nagygyűlés felrobbantásával gyanúsítottak. Homokit a háború után internálták, majd az 1956-os forradalom idején a BRFK XIX. ker. Rendőrkapitányságon szolgálatra jelentkezett, amit kompromittáló múltja miatt elutasítottak. (ÁBTL 4. 1. A-1111. 16.) Homoki János szerepel azon a listán, ami a Hain Péter-féle „svábhegyi politikai osztályon szolgálatot teljesített” detektívek nevét tartalmazza. (ÁBTL 4. 1. A-416. 217.) Homoki a Cser István vezette szabotázs elhárítás és nyilaskeresztes mozgalom működését megfigyelő osztály beosztottja volt. (ÁBTL 4. 1. A-416. 168.) Az 1944-es Detektív Névmutató, valamint a Budapesti Detektív Rangsor adatai alapján Homoki János nevű nyomozó a betörési ügyekkel foglalkozott. (ÁBTL 4. 1. A-184. és A-191.)

¹⁰ Polányi és Kirchknopf konfliktusából még rendőrségi feljelentés is keletkezhetett, de az iratok erre vonatkozóan meglehetősen hiányosak. Annyi biztos, hogy az esetről Polányi telefonon beszélt Lázinnak és tudott az ügyről a fogorvos húga és édesanyja is.

¹¹ Molnár Terézt a Népbíróság 1947. szeptember 6-án, népellenes büntetése elkövetése miatt 3 év börtönbüntetésre ítélte. ÁBTL 3. 1. 9. V-103751. 78–79.

¹² ÁBTL 3.1.9. V-103751. 7. Szentlélek Sándorné Polányi Annie feljelentése, 1945. szeptember 1.

¹³ ÁBTL 3.1.9. V-töredék (volt szovjet hadifoglyok) 1568. 128.

¹⁴ A nyomozás más emberölési büntett vizsgálatára nem tért ki.

¹⁵ Fiala Ferenc (1904–1988) építész, szélsőjobboldali újságíró, politikus, a magyarországi nemzetiszocialista mozgalom kezdeményezője. 1930-as években a Nyilaskeresztes Párt sajtóügyeinek felelőse, 1944. október végétől a Szálasi Ferenc sajtófőnöke. 1946-ban a Népbíróság a halálos ítéletét életfogytiglani fegyházra változtatta. 1956-tól az NSZK-ban telepedett le, ahol fasiszta jellegű újságírói tevékenységet fejtett ki.

¹⁶ Büntető perrendtartás (1951. évi III. törvény).

¹⁷ ÁBTL 3.1.9. V-töredék (volt szovjet hadifoglyok) 1568. 128.

¹⁸ Gyimesi Lajos rendőr alezredes, eredeti foglalkozása cipésmester. 1924-től vett részt a szocialista munkásmozgalomban, majd a harmincas években tagja egy illegális kommunista sejtnek. A II. világháború alatt többször behívták munkaszolgálatra, majd a nyilas puccsot követően megszökött és a háború végéig bujkált. 1945-től tagja a Politikai Rendészeti Osztálynak. Különböző beosztásokban (vizsgáló, fegyelmi tiszt) teljesített szolgálatot az államvédelemnél. 1956. október 30-ig a BM József Attila u-i objektumában tartózkodik, majd november 4-ig a budaörsi erdőben állomásozó szovjet alakulatoknál húzta meg magát. Egy szovjet egység kötelékében tért vissza a fővárosba és részt vett a Gellért-hegy körüli harcokban november 9-ig. Csatlakozott az I. Budapesti Karhatalmi Ezred 3. (tiszt) századához és aktív szerepet vállalt később a belügyben is a forradalom utáni megtorlásokban. 1964-ben r. alezredesként nyugállományba helyezték. (ÁBTL 2. 8. 1. 1778.)

¹⁹ A jegyzőkönyvből nem derül ki, hogy Lázin Ferenc milyen névsorról beszél, mert Homoki nevű detektív szerepel a Hain Péter vezette Állambiztonsági Rendészet személyi állományáról szóló kimutatásban. Vö. ÁBTL 4. 1. A-416. 168, 217. és A-1111. 16.

²⁰ A fejlécen szereplő szerv elnevezése 1946 októberétől Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya.

²¹ Az eredeti szövegben a József név tollal át van húzva és fölötte a János név szerepel.

²² A levél a dossziében nem található.

²³ Nyilvánvaló elírás, a helyes dátum 1945 ősze lehet, hisz Dikán a dosszié tartalma alapján 1944 őszén Budapesten tartózkodott.

²⁴ A szóban forgó névtelen feljelentés nincs a dossziében.

²⁵ Magyar Állami Szénbányák Rt.

²⁶ Dr. Gajzágó György államvédelmi őrnagy. Örmény származású politikai nyomozótiszt, a Politikai Rendészeti Osztály VIII. alosztályának vezetője 1946 szeptemberétől. A Felügyeleti és Területi Alosztály a vidéki alosztályok és szervek közötti ellenőrző, koordináló feladatok ellátására szakosodott. Lásd Figder Éva–Palasik Mária: Brit jelentés a magyar politikai rendőrségről. In: *Trezor 1. A Történeti Hivatal évkönyve*. Szerk. Gyarmati György. Budapest, Történeti Hivatal, 1999. 185.

²⁷ Helyesen Száberczky József államvédelmi ezredes. 1945-ig mint illegális kommunista Péter Gábor körének egyik belső embere, majd a Politikai Rendészeti Osztály vezető beosztású munkatársa. Az 1948-ban létrehozott BM ÁVH „D” ügyosztályának (technikai és operatív feladatok) vezetője, majd a Pénzügyminisztériumban főosztályvezető. Az államvédelemnél elkövetett súlyos törvénytelenések miatt Péter Gábor és társai felelősségre vonásakor öngyilkos lett.

²⁸ Dr. Timár István államvédelmi ezredes a Politikai Rendészeti Osztály egyik megszervezője, később az ÁVO és a BM ÁVH Vizsgálati Osztályának vezetője, Péter Gábor helyettese. 1948. decemberétől az Igazságügyi Minisztérium főosztályvezetője. A törvénytelenések miatt 1953-ban elítélték Péter Gábor ügyének harmadrendű vádlottjaként.

²⁹ Iliász Bolhóy Imre Gyula magántisztviselő, gépkocsizó százados, SS Hauptsturmführer. Az 1930-as években több szélsőjobboldali szervezet tagja. 1941–1942-ben az orosz fronton harcoló első páncélos honvéd dandár vonatoszlopának parancsnoka. 1943-ban – az akkor még illegális – KABSZ budapesti területi igazgatója. 1944. október közepén lezajlott nyilas hatalomátvétel során a Szövetség vezérkari főnökeként, a németektől kapott fegyverek segítségével, személyesen irányította a budapesti stratégiai pontok megszállását. Később az egyik vezetője lett a KABSZ kötelékébe tartozó Halálfejes Légiónak, majd az egység feloszlata után – Ney Károly bizalmasaként – a magyar SS alakulatok németországi kiképzésében vett részt. 1945 májusában amerikai hadifogságba esett, de 1945 októberében kiadták a magyar hatóságoknak. A PRO vizsgálati anyaga alapján – a Szovjetunió területén elkövetett atrocitások miatt – 1946-ban a Szovjet Hadbírószág Budapesten háborús bűntett elkövetése miatt halálra ítélte, majd kegyelemből az ítéletet 15 évi szabadságvesztésre változtatta. 1955-ben tért haza szovjet hadifogságból, 1966-ban meghalt. (ÁBTL 3. 1. 9. V-113114. 122. és V-129027/8. 23.)

³⁰ Bajai Pál tüzér főhadnagy, SS Hauptsturmführer. A KABSZ vezetőségi tagjaként a Halálfejes Légiónak toborzásokért felelős tisztje és az 1944. december 6-án rendeletileg létrehozott kisbéri 101-es bevonulási központ parancsnoka. (ÁBTL-3. 1. 9. V-82865/1. 162.) Később a Szlovákia területén lévő különleges jogállású holicsi kiképzőtábor vezetője lett. 1945. januártól – teljesen függetlenül magától és alakulatait a Beregfy-féle nyilas hadügyminisztériumtól – a német kötelékben harcoló Halálfejes SS rohamezred törzskarához tartozott, közvetlenül Ney Károly irányítása alatt. Szerepe volt a harcoló magyar SS-hez tartozó titkos „kopjás századok” megszervezésében, mely a korábbi KABSZ- tagok front mögötti partizánakcióit is koordinálta. (ÁBTL 4. 1. A- 1127 és 3. 1. 9. V-82865, 82865/1.)

³¹ A dokumentum a dossziében nem található.

³² Az eredeti példány a dossziében nem található.

³³ Helyesen 1944. december 8.

³⁴ Vágó Ödön az ostrom alatt, mint szökött szociáldemokrata munkaszolgálatos rejtőzködött a főváros X. kerületében. 1945 februárjában – az MKP ajánlására – belépett az újjászervezett rendőrségbe, majd 1945 novemberétől tagja a Politikai Rendészeti Osztálynak. (ÁBTL 2. 8. 1. 6116. 26–28.) Vágó szerepel az 1945-ös Budapesti Detektív Rangsorban, beosztás és pontos állományhely megjelölése nélkül. (ÁBTL 4. 1. A-191.)

³⁵ A felsorolt dokumentumok a dossziében nem találhatóak.

³⁶ Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 81/1945. M. E. számú rendelete a népbíráskodásról, melyben a Különös rész 13. szakaszának 3. pontja rendelkezik azon háborús bűnösökről, akik nem vezető jellegű cselekménnyel a nyilas mozgalomnak segítséget nyújtottak.

³⁷ Uo. A Különös rész rendelkezik a háborús bűnösökről, akik tettesei, vagy részesei voltak a törvénytelen kivégzéseknek.

³⁸ A dosszié mellékletében lévő III/2 85515 sorszámmal ellátott kérdőjegyen Dikán Lajos adatai alatt a következő szöveg olvasható: „Bpest V. akvi. hivatal értesítése szerint 1947. máj. 14-én meghalt. 1966. IV. 16.”